Голас Радзімы

№ 33 (2175)
16 жніўня 1990 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ (БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

ІНСТЫТУТ, ЯКІ ЛЕЧЫЦЬ ...ПРЫРОДУ

Нядаўна ў Акадэміі навук БССР з'явіўся новы, трыццаць пяты па ліку, Інстытут праблем выкарыстання прыродных рэсурсаў і экалогіі. Узнік ён на базе былога акадэмічнага Інстытута торфу. Чаму прынята менавіта такое рашэнне?

Справа ў тым, што запасы торфу ў рэспубліцы ў апошні час скараціліся. І скараціліся значна. Напрыклад, гадавая здабыча з 40 мільёнаў тон знізілася да 25 і працэс гэты будзе працягвацца. Такім чынам, пытанне аб перапрафіляванні інстытута паўстала само сабой. Ну, а калі ўлічыць яшчэ і вострую актуальнасць экалагічных праблем Беларусі, то, зразумела, рашэнне, зыходзячы нават з элементарнай логікі, магло быць адзінае.

Калі коратка, то задачы, якія ўскладзены «на плечы» новай навуковай установы АН БССР, наступныя. Прыярытэтная з іх — вывучэнне ўстойлівасці розных экалагічных сістэм, наколькі яны ў стане вытрымаць той антрапагенны прэс, які цяпер дзейнічае, цісне на іх з усіх бакоў. Другая задача — ацэнка і прагноз гэтага антрапагеннага ўздзеяння на прыроду. Трэцяя, яна захавалася, — выкарыстанне прыродных рэсурсаў. І апошні напрамак работы новай навуковай установы — маніторынг навакольнага асяроддзя Беларусі, назіранне за тымі зменамі ў ім, якія адбываюцца пад уздзеяннем чалавека.

Такім чынам, адзін з найбольш цікавых напрамкаў работы навуковага калектыву — сапрапелі. У перакладзе з грэчаскага — «гнілы іл». Каму невядома ватная, халаднаватая, калі ступаеш па ёй, мякаць на дне вадаёма. Арганічнае рэчыва, якое без перабольшання, валодае ўнікальнымі здольнасцямі. Карыснае як для чалавека, так і для зямлі, раслін, якія вырошчваеш, жывёлы, якую гадуеш. З поспехам выкарыстоўваецца ў медыцыне, будаўніцтве, геолагаразведцы, хіміі, сельскай гаспадарцы... І многія яго, як сцвярджаюць вучоныя, яшчэ больш чарадзейныя магчымасці, прадстаіць адкрыць.

...На стале ў загадчыка лабараторыі інстытута доктара тэхнічных навук М. Лапатко стаялі дзве шклянкі, запоўненыя адна — рудым парашком, другая — такога ж колеру «ледзянцамі». Ледзь улоўны пах — чысты, прыродны, рачны, не хімічны.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

НА ЗДЫМКАХ:

- Распараджэнне Савета Міністраў СССР аб стварэнні новага навукова-даследчага інстытута ў Мінску.
- Здабыча сапрапеляў на возеры Чырвоным па тэхналогіі, распрацаванай у інстытуце.
- Інжынер Ірына КАЛАМЕЦ дэманструе будматэрыялы, выробленыя з прымяненнем сапрапеляў.
- Бясшкодныя для прыроды ўгнаенні, прапанаваныя інстытутам.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

ПАЗІЦЫЯ ПРАФСАЮЗАЎ

ХТО ВІНАВАТЫ?

Прэзідыум Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў звярнуў увагу ўрада рэспублікі на далейшае пагаршэнне забеспячэння насельніцтва таварамі народнага ўжытку і харчаваннем. З прылаўкаў магазінаў зніклі нават тавары першай неабходнасці. Нарастае беспакараны разгул спекуляцыі. Усё гэта выклікае рэзкае незадавальненне людзей, падрывае іх давер да органаў дзяржаўнай улады. Няпростая сітуацыя, што склалася, лічыць Белсаўпроф, настойліва патрабуе прыняцця ўрадам рэспублікі экстранных мер па стабілізацыі спажывецкага рынку, папярэджанню падзення жыццёвага ўзроўню шырокіх слаёў насельніцтва.

Прафсаюзы не могуць пагадзіцца са сцвярджэннем, што асноўнай прычынай разбалансавання рынку з'яўляецца толькі павелічэнне даходаў працоўных. Факты такія: за першае паўгоддзе бягучага года фонд аплаты працы ў народнай гаспадарцы. уключаючы работнікаў кааператываў і калгасаў, вырас у параўнанні з аналагічным перыядам мінулага года на 9,5 працэнта, у т.л. у дзяржаўным сектары эканомікі—на 8,2 працэнта. У той жа час падаткі з насельніцтва павялічыліся на 15,8 працэнта, узровень інфляцыі склаў прыкладна 10 працэнтаў. Стрымліванне даходаў насельніцтва ніжэй узроўню інфляцыі прыводзіць да пагаршэння эканамічнага становішча людзей. Спыняцца ж павінны непрацоўныя спекулятыўныя даходы, выплаты незаробленых грошай.

ПАПЯРЭДЖАННЕ ЎЛАДАМ

ТЫТУНЁВАЯ СМУТА

7-га жніўня ў Мінску на некалькі гадзін быў спынены рух транспарту па Ленінскім праспекце. Узбуджаная чарга курцоў, што безнадзейна ўжо каторы дзень стаяла ля магазіна «Тытунь», выйшла на праспект, перакрыла рух. Узнік стыхійны мітынг пратэсту. Прычынай яго стаў дэфіцыт цыгарэт—раскупілі ўсё аж да заляжалай махоркі яшчэ месяц назад

Пад націскам натоўпу праз некалькі гадзін у Мінск былі завезены тытунёвыя вырабы з Гродзенскай фабрыкі. Але прычына інцыдэнту не толькі ў цыгарэтах. На думку некаторых, цыгарэты толькі першы сігнал. Людзі стаміліся жыць у беспрасветным дэфіцыце—няма панчох і шкарпэтак, няма абутку і бялізны, няма каўбасы.

Як заявіў старшыня планавай камісіі Мінгарвыканкома М. Макаед, неабходна прымаць экстранныя меры. Пакуль што мы чуем толькі размовы. На гарадскіх, рэспубліканскіх, саюзных сесіях мы заняты толькі тым, што размяркоўваем. Ніхто не зрабіў канкрэтнай прапановы: якім эканамічным рычагом садзейнічаць росту вытворчасці? Мы дзелім. А дзяліць хутка не будзе чаго. Калі год назад таварных запасаў у магазінах Мінска было на 48 дзён, то сёння — на 33. І гэта тавары, якія ўжо ніхто не хоча браць...

Тытунёвая смута мінула на гэта раз, што вывядзе людзей на вуліцу заўтра?

НА ЗДЫМКУ: «тытунёвы бунт» на Ленінскім праспекце ў Мінску.

КУЛЬТУРА

«СКАРБЫ СУСВЕТНАЙ ЛІТАРАТУРЫ» —

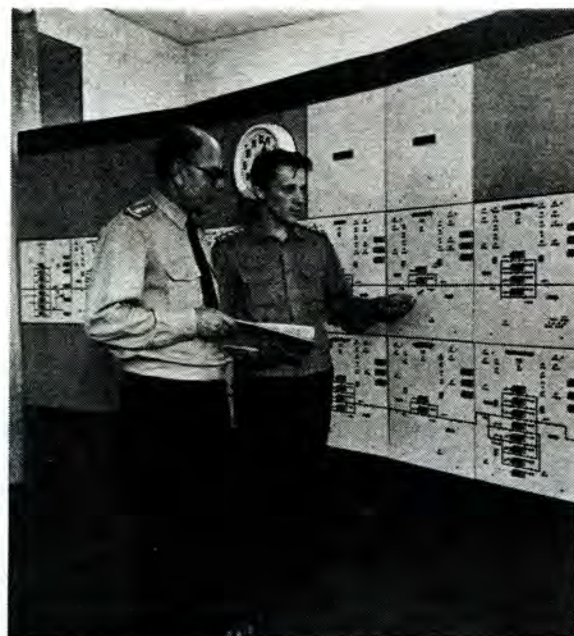
унікальная шматтомная серыя выдавецтва «Мастацкая літаратура». У серыю ўключаны лепшыя творы з літаратур усіх краін і народаў, якія ўвайшлі ў залаты фонд сусветнай культуры і карыстаюцца нязменнай папулярнасцю сярод чытачоў: «Іліяда» і «Адысея» Гамера, «Боская камедыя» Дантэ, «Дэкамерон» Бакачыо, «Трагедыі. Санеты» Шэкспіра, «Фаўст» Гётэ, «Дон Кіхот» Сервантэса, «Рабінзон Круза» Дэфо, «Падарожжа Гулівера» Свіфта, а таксама літаратура XIX і XX стагоддзяў.

Серыя, якая будзе складацца прыкладна са 100 тамоў, выдаецца на беларускай мове, творы перакладаюцца з мовы арыгінала. Падрыхтоўкай тамоў занята вялікае кола пісьменнікаў, вучоных, мастакоў. Кожны том суправаджаецца ўступным артыкулам і каментарыямі.

У мінулым годзе ўбачылі свет «Доктар Фаўст» Т. Мана, «Трагедыі. Санеты» У. Шэкспіра, «Вершы. Паэмы» Т. Шаўчэнкі. Сёлета выйдуць «Мёртвыя душы. Тарас Бульба. Рэвізор» М. Гогаля, «Фаўст» Гётэ, «Дафніс і Хлоя» Лонга, «Метамарфозы або Залаты асёл» Апулея, «Навелы» Мерымэ.

Серыя ілюстраваная. У афармленні яе прымаюць удзел лепшыя беларускія графікі. У асобных тамах будуць выкарыстаны ілюстрацыі вядомых мастакоў свету. Выданне разлічана на масавага чытача.

НОВАЕ НА ЧЫГУНЦЫ

Распрацоўка і ўкараненне новай тэхнікі і тэхналогіі на магістралях рэспублікі — галоўная задача інжынернага цэнтра Беларускай чыгункі. Цяпер яго супрацоўнікі заняты стварэннем сістэмы пастоў дыспетчарскай цэнтралізацыі, якая дасць магчымасць аператыўна ажыццяўляць збор інфармацыі аб руху паяздоў і кіраванне ім. Ужо ўзяты пад кантроль сем участкаў чыгункі. У гэтым годзе дабавяцца яшчэ дзесяць. Усяго ж на Беларускай чыгунцы мяркуецца стварыць сорак пастоў дыспетчарскай цэнтралізацыі.

НА ЗДЫМКУ: у Мінскім аддзяленні Беларускай чыгункі на адным з участкаў. Паязныя дыспетчары службы перавозак Фёдар ТЫПУЦЬКА (злева) і Іван МУРАВЕЙКА.

ДАБРАЧЫННАСЦЬ

КАНЦЭРТ У СТОЛІНЕ

Першы дабрачынны канцэрт духоўнага песнапення «Слава, честь и мир всякому, делающему добро» адбыўся на сцэне Столінскага гарадскога Дома культуры. У праграме прыняў удзел зводны хор евангельскіх хрысціян-баптыстаў з гарадоў Кобрына, Пінска і вёскі Маньковічы Столінскага раёна—усяго каля 60 выканаўцаў. Акрамя харавых нумароў, гучалі дуэты, трыо, квартэты, дэкламаваліся вершы.

Сродкі, вырučаныя ад рэалізацыі білетаў, пералічаны на рахунак Брэсцкага абласнога аддзялення Дзіцячага фонду імя У. І. Леніна.

ЧАРНОБЫЛЬСКАЯ ПРАБЛЕМА

«ВЯРОЎКА» ДЛЯ РАДЫЕНУКЛІДАЎ

Аб'ёмны пакет з праграмай дзеянняў у заражаных радыенуклідамі раёнах паклалі на стол перагавораў прадстаўнікі міжнароднага хімічнага канцэрна «Мансанто», якія прыбылі ў Мінск.

Па дамоўленасці і пры ўдзеле Дзяржаграпрома рэспублікі распрацаваныя вядомай фірмай прэпараты і тэхналогіі павінны ўзяць на сябе ролю «вяроўкі», якая звяжа радыенукліды, што затаіліся ў глебе.

На спецыяльна адабраных вопытных участках у Чэрвеньскім раёне пройдуць выпрабаванні і механізмы з мінімальным уздзеяннем на зямлю пры яе апрацоўцы, а значыць, вада і вецер не змогуць садзейнічаць распаўсюджанню радыенуклідаў. Прапанаваная праграма выратавання беларускіх зямель запатрабуе вельмі буйных грашовых сродкаў. Таму вынікі выпрабаванняў стануць галоўным аргументам для іх атрымання ад ААН, куды ўрад Беларусі зрабіў запыт аб дапамозе ў ліквідацыі вынікаў чарнобыльскай бяды.

У ЛЮСТЭРКУ СТАТЫСТЫКІ

ЗАМЕЖНЫЯ СТУДЭНТЫ

Па даных на 1989-90 навучальны год у розных гарадах Беларусі вучыцца 6 010 замежных студэнтаў. Большасць з краін «трэцяга свету»— 4 261, а з развітых капіталістычных краін — 279 чалавек.

Беларускіх студэнтаў, якім пашанцавала вучыцца за мяжой,—147. Амаль усе яны накіраваны ва універсітэты краін Усходняй Еўропы. Зараз кожны год Белдзяржуніверсітэт будзе накіроўваць у вышэйшыя навучальныя ўстановы ФРГ студэнтаў, якія правядуць у заходнегерманскіх універсітэтах два семестры.

Усяго ж за 1989 год за мяжу на розныя тэрміны выязджала 1 655 чалавек з прафесарска-выкладчыцкага саставу і каля 5 тысяч студэнтаў.

АКТУАЛЬНЫ КАМЕНТАРЫЙ

АРМІЯ І ПАРТЫЯ

Рэзалюцыя «Аб асноўных напрамках ваеннай палітыкі партыі на сучасным этапе», прынятая на XXVIII з'ездзе КПСС, па сутнасці, адхіліла ідэю дэпалітызацыі, дэпартызацыі і дэідэалагізацыі Савецкай Арміі, якая лунала ў паветры, але пацвердзіла неабходнасць правядзення ваеннай рэформы. Рэзалюцыя мяркуе пераўтварыць сістэму партыйнай і палітычнай работы ва Узброеных Сілах СССР, у тым ліку аддзяліць партарганізацыі ад дзяржаўна-адміністрацыйных, ваенна-палітычных органаў, якія будуць ажыццяўляць маральна-палітычнае выхаванне асабовага саставу. Час пакажа, ці вытрымае такое кампраміснае рашэнне, праект якога прапанаваны ваеннымі дэлегатамі, выпрабаванне жыццём.

Справа ў тым, што яшчэ ўчора малавядомая і палохаючая сваёй навізной і незвычайнасцю ідэя дэпалітызацыі арміі, падобна, сёння заваёўвае ўсё большую колькасць сваіх прыхільнікаў. Так, народныя дэпутаты РСФСР недвухсэнсоўна выказаліся супраць дзейнасці якіх-небудзь партый унутры арміі, праваахоўных органаў, КДБ, за ўзмацненне дзяржаўнага грамадзянскага кантролю над іх дзейнасцю. Аналагічнае патрабаванне прагучала і на нядаўняй забастоўцы шахцёраў. Цікавыя вынікі ананімнага апытання, якое праводзілася ў адной з армейскіх партыйных арганізацый, падагуленых штотыднёвікам «Аргументы і факты». Больш за 84 працэнты камуністаў-ваеннаслужачых і грамадзянскіх спецыялістаў гэтай арганізацыі выказаліся за неабходнасць дэпалітызацыі арміі. Хоць, па сцвярджэнню апанентаў, гэтыя даныя не адлюстроўваюць поўнай карціны настрояў больш аднаго мільёна ваеннаслужачых — членаў КПСС.

У чым жа прычына ўзрастаючай цікавасці да гэтай праблемы з боку розных грамадскіх рухаў краіны? Справа ў тым, што многія лічаць небяспечным працэс палітызацыі Узброеных Сіл ва ўмовах неакрэплых дэмакратычных інстытутаў дзяржавы і ўзрастаючай палярызацыі поглядаў і пазіцый розных палітычных сіл. Асаблівы клопат у людзей выклікалі выкарыстанне арміі ў аперацыях па навядзенню парадку ў «гарачых кропках» краіны, а таксама адкрытая крытыка палітыкі перабудовы з боку некаторых высокапастаўленых ваенных кіраўнікоў. Усё гэта нарадзіла чуткі пра «спеючую ў арміі змову», якія самі ваенныя абвяргалі як «зусім неабгрунтаваныя».

Тыя, хто выступае за дэпалітызацыю арміі, нярэдка спасылаюцца на вопыт усходнееўрапейскіх краін, у якіх такое пераўтварэнне ўжо праводзіцца ў жыццё. На іх думку, гэта лагічна ўпісваецца і ў ход савецкай палітычнай рэформы, будаўніцтва прававой дэмакратычнай дзяржавы. Тым больш, што працэс стварэння розных палітычных партый у СССР ідзе поўным ходам. Пры гэтым новыя партыі актыўна дамагаюцца па крайняй меры юрыдычнага раўнапраўя з КПСС у сваёй дзейнасці. Гэта аб'ектыўна можа стварыць дадатковыя праблемы для арміі, дзе, па прызнанню выступіўшых на партыйным з'ездзе ваенных кіраўнікоў, «існуе практычна ўвесь спектар ацэнкі і поглядаў, што назіраюцца ў грамадстве».

Разам з тым, нягледзячы на ўзрастаючую прывабнасць ідэі дэпартызацыі арміі, нават некаторыя прыхільнікі радыкальных рэформ палітычнай сістэмы і партыі перасцерагаюць супраць яе рэалізацыі скараспелым валявым рашэннем. Вядомы ваенны вучоны, член расійскага парламента, генерал-палкоўнік Д. Валкагонаў лічыць, што краіне прадстаіць перажыць вельмі складаны перыяд перадачы функцый улады ад партыйных дзяржаўным структурам. Сапраўды, сем дзесяцігоддзяў партыя з'яўлялася вышэйшай інстанцыяй, якая непасрэдна вызначала савецкае абароннае будаўніцтва. Яшчэ зусім нядаўна, прытрымліваючыся шматгадовых традыцый, Генеральны сакратар ЦК КПСС займаў пост старшыні Савета Абароны.

Бясспрэчна, што адносіны партыі і арміі павінны быць перагледжаны ў інтарэсах хутчэйшага пераўтварэння аўтарытарна-каманднай сістэмы і спрашчэння структуры кіравання ваеннымі справамі. Але гэта — не такая простая праблема, як яе часам уяўляюць радыкалы. Па словах Л. Зайкова, які адказваў многія гады за ваенна-тэхнічныя пытанні ў партыйным апараце, у новых умовах цэнтр цяжару прыняцця рашэнняў павінен перамяшчацца да Прэзідэнта краіны і ў Вярхоўны Савет. Але ці гатовы апошні да актыўнай ролі? Некаторыя народныя дэпутаты СССР выказваюць незадаволенасць работай Камітэта Вярхоўнага Савета па пытаннях абароны і дзяржаўнай бяспекі. Яны лічаць, што камітэт не вызначаецца самастойнасцю і рашучасцю ў адстойванні прапаноў па радыкальнай рэформе ваенна-прамысловага комплексу, бо ў значнай меры ўкамплектаваны яго прадстаўнікамі. Відавочна, што фарміраванне эфектыўнага дзяржаўнага і грамадскага кантролю над абароннай палітыкай запатрабуе немалых намаганняў і часу.

Як бы там ні было, праблема дэпалітызацыі арміі, відавочна, атрымае больш лёгкае вырашэнне ў выпадку канструктыўнага дыялогу і супрацоўніцтва паміж КПСС, Саветамі, Узброенымі Сіламі і ўсімі грамадскімі арганізацыямі. XXVIII з'езд у прынцыпе выказаўся за такое супрацоўніцтва, і гэта ўнушае аптымізм. Вядома, М. Гарбачоў, як Генеральны сакратар ЦК КПСС, не можа павярнуцца спіной да тысячаў і тысячаў партыйна-палітычных работнікаў арміі, і было б некарэктна патрабаваць ад яго гэтага. Але, бадай, многае будзе залежаць ад іншага: ці змогуць праціўнікі дэпалітызацыі арміі павярнуцца тварам да М. Гарбачова як да Прэзідэнта краіны. Ці згодзяцца яны з тым, што ў плюралістычным дэмакратычным грамадстве лепш мець ваенную арганізацыю, падпарадкаваную толькі Канстытуцыі і законнаму ўраду, чым удзельніцу гарачых унутрыпалітычных спрэчак, не маючых адносін да яе задач і функцый.

Ігар ВАЛАЖАНІН.

СВАБОДА ВЕРАВЫЗНАННЯ—ПЛЁН ПЕРАБУДОВЫ

ЗМЯНІЦЬ СЭРЦЫ ЛЮДЗЕЙ

ДВАЦЦАЦЬ ХВІЛІН У КАМПАНІІ З ПРАПАВЕДНІКАМ ЕВАНГЕЛЛЯ ДОКТАРАМ БЭРЫ МУРАМ

Мы адмаўляемся ад аджываючых свой век дагматаў і эрзац-каштоўнасцей. «Ура-а» скажам ціха: нялёгкі і непрамаездны гэты шлях адраджэння, гасцінец перабудовы. І з кірунку збіваемся, і часта рукі апускаюцца ад вялікіх сумненняў, бязвер'я. Але ідзём, пакрысе ўсё ж прагрэсіруем у бок выздараўлення. І не толькі сваім «эканамічным» арганізмам, але і душой імкнёмся далучыцца да таго лепшага, што генерыруе сёння інтэлект свету. (Не забыцца б ізноў пра сваё айчыннае, што мы ўмеем рабіць...). А далей — справа прыватная: згодна са сваёй свядомасцю і светаразуменнем выбраць найбольш патрэбнае густу, аб якім, як вядома, не спрачаюцца... І гэта далучэнне ёсць заваёва дэмакратызацыі, бо яшчэ ў датыкальна-блізкім учарашнім дні хто мог уявіць сабе, што на працягу пяці ліпеньскіх дзён 1990 афішы будуць заклікаць сталічны люд у оперны тэатр не на святкаванне якогасьці афіцыйнага юбілею, а на пропаведзі вядомага канадскага прапаведніка, доктара багаслоўя Бэры Мура. І што арганізатарам візіту, гаспадаром будзе выступаць Саюз евангельскіх хрысціян-баптыстаў БССР.

Прапаведнік з Канады — Бэры МУР.

Я прысутнічаў на пропаведзях Бэры Мура, тут не было цяжкасцей. Затое грунтоўна пагаварыць з госцем аказалася няпроста. У рэшце рэшт мне пашанцавала спраўдзіць задуманае на хаду, у салоне аўтамабіля, пад гул матора, дробат дажджу аб верх кузава і праявы нецярпення на тварах суправаджаючых асоб: канадскі госць спазняўся на чарговае мерапрыемства. І я таму садзеўнічаў, відаць... Тым не менш...

— Доктар Мур, вось ужо некалькі дзён вы знаходзіцеся ў Беларусі, — пачаў я. — Ці вызваліся ва ўспрыманні вамі беларускай рэчаіснасці новыя моманты, якіх не было перад прыездам да нас?

— Найперш за ўсё скажу, што ваша краіна — вельмі прыгожая на выгляд. Новае ва ўспрыманні? Людзі шмат цікавяцца духоўнасцю, маюць у ёй вялікую неабходнасць. Я бачу, што яны з ахвотаю прыходзяць на мае выступленні, задаюць мноства пытанняў. А Біблія дае адказ на іх. І змяняе сэрцы людзей. Страх і вера правяць светам... На маю думку, атэізм стварыў вакол сябе вакуум, таму што не адказваў на запатрабаванні душы. Цяперашнім часам асабліва ў вас, чалавек шукае фізічнай, палітычнай і духоўнай упэўненасці. Лічу, што галоснасць, калі яна будзе набіраць развіццё, як цяпер, змажа дапамагчы савецкаму народу болей, чым што іншае. Яна нясе сапраўдную надзею дзяржаве. Што датычыць маёй дзейнасці, евангелізацыі, дык з гэтай мэтай, акрамя Мінска, я наведаў Гомель, Магілёў, паеду ў Брэст.

— Евангелізацыя ў месцах, якія больш за ўсё пацярпелі ад Чарнобыля, на чарнобыльскім попеле... Як вы адчуваеце, ці адклікаецца на пропаведзі ваша беларуская аўдыторыя ў тых раёнах, найбольш пацярпеўшых? У параўнанні з іншымі краінамі гэта моцны водгук?

— Адзначу, што веруючыя Беларусі з павагай ставяцца да мяне, аказваюць надзвычай добры прыём, лепшы, чым дзе-небудзь. Прычына ў тым, што яны перажываюць новую свабоду духа, якая іх заахвочвае, выклікае энтузіязм. А калі ў народзе жыве энтузіязм — гэта шчаслівы народ.

Дзякуй Бэры Муру за «шчаслівы», гэта вельмі пачціва... Аднак, мне здаецца, што нашаму народу заўжды бракавала якраз гэтага боскага дару. І бракуе менавіта тады, калі мы ходзім пад дамоклавым мячом ядзернага сплаву, які павесіла над нашымі галовамі радыяцыйнае пекла Чарнобыля.

— Доктар Мур, — працягваў я, — складваецца ўражанне, якое вы таксама можаце пацвердзіць, што Беларусь застаецца сам-насам з вынікамі чарнобыльскай катастрофы, з мала што ні ўсімі чатырма вершнікамі Апакаліпсіса, якіх яна паслала на зямлю Белай Русі. З аднаго боку, уласныя складаныя праблемы рэспублік СССР засланяюць іх спагаду да нашай бяды. З другога, сусветнае грамадства, якое так шчыльна абвіта інфармацыйнай сеткай, што нават вус кожнага кіта-самазабойцы бачны, слаба дасведчана аб нашай, цэлага народа, трагедыі. Ці на самай справе, скажам, канадцы мала ведаюць аб нашым надзвычай небяспечным становішчы?

— Так, гэта праўда. Калі выбухнула трагедыя ў Чарнобылі, тады і газеты, і тэлебачанне паведамлялі аб гэтым. Але ўлічвайце: з таго часу прайшло чатыры гады! Здарыліся на свеце і іншыя катаклізмы: землетрасенні, ураганы, войны. І тое ж канадскае тэлебачанне перадае ўжо свежыя навіны, а старыя, на жаль, забываюцца.

— У Біблії ёсць выдатныя радкі, якія надта падыходзяць сваёй актуальнасцю для нашых сувязей з замежнымі суайчыннікамі... Але спачатку скажыце, сярод вашай канадскай паствы ёсць выхадцы з Беларусі?

— Ёсць. У многіх правінцыях Канады жывуць рускамоўныя

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ІНСТЫТУТ, ЯКІ ЛЕЧЫЦЬ ...ПРЫРОДУ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

— Вось гэта і ёсць добра вядомых ўсім арганікам сапрапелевыя ўгнаенні, — з гонарам ад непасрэднага дачынення да іх нараджэння тлумачыў Міхаіл Захаравіч. Мала таго, што ўраджай «робяць», дык і нітраты, пестыцыды не пастаўляюць нам на стол. Імі ў апошні час асабліва зацікавіўся «Аграхім» — былое Міністэрства мінеральных угнаенняў СССР — пад уздзеяннем нарастаючай крытыкі ў адрас яго прадукцыі, якая багата нітратамі.. «Аграхім» вырашыў стварыць новыя, у якіх бы мінеральныя кампаненты адступілі на другарадныя пазіцыі, вызваліўшы месца арганічным, у прыватнасці сапрапелевым. Рызыка нітратнага ўплыву на чалавека праз прадукты земляробства значна зменшыцца.

Але чым жа тлумачацца неардынарныя аграхімічныя якасці сапрапелевых угнаенняў? Аказваецца, яны нават вышэй такіх жа якасцей торфу, бо ўтрымліваюць у сабе самыя розныя кампаненты прыродных адкладанняў, што назапашваліся ў азёрах на працягу стагоддзяў. Уявіце сабе, адзін метр за 1000 гадоў. Яны ўвабралі ў сябе сотні найкаштоўнейшых элементаў, мік[illegible] мікрачасцінак! Няма іншай та[illegible] прыроднай фабрыкі па вырабу арганічных угнаенняў.

Але Міхаіл Захаравіч не дае апамятацца і дэманструе ўжо іншыя сапрапелевыя магчымасці. Цяпер ужо перад намі з'яўляецца цэгла, керамічныя трубкі, іншыя будматэрыялы. Пры чым жа тут «гнілы іл»? Хіба з яго выпякалася цэгла?

— З яго якраз не, — кажа М. Лапатко. — Але не будзь яго, цэгла многае страціла б. Стала б крохкая, нетрывалая, як тая, якую мы маем. А паспрабуйце разбіць гэту. Не шкадуйце...

Паспрабавалі моцна ўдарыць адна аб адну. Не паддаліся.

— Вось у гэтым і крыецца яшчэ адзін сакрэт сапрапеля — моцная звязваючая ўласцівасць, — тлумачыць вучоны. — Дарэчы, тут жа важная яшчэ адна перавага яго над сінтэтычнымі такімі ж матэрыяламі—адсутнсць таксічнасці, канцэрагенных «здольнасцей». Але што ўгнаенні і будматэрыялы! Вы калі-небудзь спрабавалі лячыцца сапрапелевымі [illegible]мі? Калі што, паспрабуйце. Х[illegible] бу як рукой зніме. — І падумаўшы, дадаў: — Вы што ж думаеце, амерыканцы проста так лятаюць да нас у госці? Вось і днямі наведаліся — яны ж умеюць цаніць час і грошы... Многія віды лекавых прэпаратаў можна атрымліваць з сапрапеляў. Ёсць нават спецыяльная рэспубліканская праграма, якая прадугледжвае іх распрацоўку і стварэнне. Сёлета, напрыклад, згодна з ёй, вучоныя Інстытута экалогіі разам са спецыялістамі інстытутаў неўралогіі і нейрахірургіі, а таксама санітарна-гігіенічнага Міністэрства аховы здароўя БССР павінны перадаць фармакалагічнаму савету адзін з такіх прэпаратаў, які прызначаны для лячэння перыферычнай нервовай сістэмы, для клінічнай праверкі.

...У сапрапеля няма адмоўных якасцей. Мала таго, што ён рознабакова карысны. Здабываючы яго, мы вяртаем прыродзе не прыгажосць і «здароўе».

В. МАРТЫНАЎ.

SOS

«Ужо цяпер колькасць інфіцыраваных вірусам СНІДу (AIDS) у рэспубліцы ўзрастае ў геаметрычнай прагрэсіі. Сярод інфіцыраваных ёсць дзеці. Пры існуючых тэмпах распаўсюджання колькасць інфіцыраваных к сярэдзіне дзевяностых гадоў можа дасягнуць 10 тысяч чалавек».

Гэтыя трывожныя словы прагучалі ў звароце рэспубліканскага камітэта па прафілактыцы і барацьбе са СНІДам да кіраўнікоў прадпрыемстваў, арганізацый, устаноў, кааператываў, да грамадзян Беларусі ў сувязі з пагрозай заносу віруса ў лячэбныя ўстановы.

Выказваючы глыбокую заклапочанасць узнікаючай трывожнай абстаноўкай, Беларускі рэспубліканскі камітэт па прафілактыцы і барацьбе са СНІДам звярнуўся да ўсіх, каб усвядомілі пагрозу эпідэміі СНІДу і прынялі ўсе меры да ахавання ад заражэння ВІЧ праз павышэнне маральнай устойлівасці.

Адкрыты ўнутраны і замежны рахункі.

Калі б хто з нашых суайчыннікаў захацеў праявіць добрую волю і міласэрнасць, паведамляем, што сродкі ў замежнай валюце можна пералічваць на спецыяльны рахунак «Беланты-СНІД» № 933591065 у Белзнешэканомбанку СССР.

У гэтыя летнія дні амаль усе здраўніцы нарачанскага краю прынялі на адпачынак і аздараўленне дарослых і дзяцей з раёнаў Магілёўскай і Гомельскай абласцей, што пацярпелі ад чарнобыльскай аварыі. Толькі ў турыстычнай гасцініцы «Нарач» і яе філіяле «Нарачанцы» праводзяць свой водпуск 3,5 тысячы чалавек. Бацькі з дзецьмі размясціліся ў камфартабельных нумарах. Для малых арганізавана чатырохразовае харчаванне. У меню высакаякасныя рыбныя вырабы, ікра, свежая гародніна і фрукты, разнастайныя сокі.

Вольным часам дзяцей займаюцца не толькі таты і мамы, але і выхавальнікі-інструктары. Яны арганізуюць аднадзённыя паходы, спартыўныя спаборніцтвы, пазнавальныя гульні, купанне ў басейне. Жадаючыя могуць пакатацца на лодцы па маляўнічаму возеру, зрабіць веласіпедную або пешую прагулку па яго ваколіцах.

НА ЗДЫМКАХ: у добрае надвор'е на Нарачы; у басейне можна плаваць у любое надвор'е.

Фота В. АЛЯШКЕВІЧА.

СТАРОНКІ МІНУЛАГА

СЛАВУТЫЯ АДВАГАЙ НА ВАЙНЕ

Далей дамо слова аўтару «Хронікі Быхаўца», аднаго з беларускіх летапісаў, у якіх апісваецца Грунвальдская бітва: «Князь вялікі Вітаўт прыбег да брата свайго караля Ягайлы, а ён імшу слухае. А ён сказаў яму так: «Ты імшу слухаеш, а князі і панове, браты мае, мала не ўсе пабіты ляжаць, а твае людзі ніякай дапамогі ім учыніць не хочуць». Вітаўт прасіў брата ўступіць у бітву і для ўздыму баявога духу паказацца войску. «І ён яму адказаў: «Мілы браце, ніякім звычаем інакш зрабіць не магу, толькі мушу даслухаць імшу». Але ўсё-ткі аддаў Вітаўту адну харугву, затое сваю, каморную.

Далейшае цячэнне бітвы, з падачы Я. Длугаша, атрымала, мякка кажучы, не зусім аб'ектыўнае асвятленне. Наступныя пакаленні гісторыкаў, часткова загіпнатызаваныя велічнай фігурай патрыярха польскай гістарыяграфіі, цалкам даверыўшыся яму, проста цытавалі аўтара «Гісторыі Польшчы». Іншыя даследчыкі (былі і, на жаль, ёсць такія дагэтуль) свядома рэанімавалі і распаўсюджвалі не адпаведную гістарычным фактам версію, як даказаную і не падлеглую сумненню ісціну.

Што ж здарылася пасля тактычнага адыходу Багардзіна?

Згодна Я. Длугашу, войска Вялікага княства Літоўскага пасля знішчэння артылерыі і пяхоты праціўніка і наступнай амаль двухгадзіннай сечы пачало крок за крокам адступаць, затым раптам усё войска разам ахапіла несусветная паніка, і яно пусцілася наўцёкі, ды так на злом галавы шыбавала, што некаторыя ратнікі паўжывымі ад перапуду дабеглі ажно да Вільні. Далей Я. Длугаш піша: «У гэтай бойцы рускія рыцары Смаленскай зямлі ўпарта змагаліся, стоячы пад уласнымі сцягамі, адны толькі не кінуліся наўцёкі і тым заслужылі вялікую славу».

А вось гэты эпізод пра гераічных воінаў Смаленскай зямлі ў інтэрпрэтацыі сучасных вайсковых гісторыкаў: «Становішча выратавалі тры рускія смаленскія харугвы... Яны не пакінулі поля бітвы і, мужна абараняючыся, скавалі частку сіл Валенрода («Советская военная энциклопедия». М., 1977, т. 3, с. 66). У такім жа духу баюць вучням і школьныя падручнікі. На першы погляд, паміж прыведзенымі цытатамі як быццам няма ніякай сэнсавай розніцы. Але гэта не так. Я. Длугаш гаворыць пра рыцараў Смаленскай зямлі, а сучасны даследчык — пра смаленскія харугвы. Адразу і не заўважыш. Словаспалучэнне «смаленскія харугвы», пастаўленае побач з прыметнікам «рускія», выклікае ў сучаснага чытача не адпаведныя гістарычнаму факту асацыяцыі, карацей кажучы, уводзіць яго ў зман.

Працяг. Пачатак у №№ 28, 29, 31, 32.

Справа ў тым, што ў сярэднявеччы сучасных беларусаў да паўсюднага ўкаранення этноніма «беларус» называлі нашы суседзі па-рознаму: у Маскве — ліцвінамі, у Польшчы— рускімі. Апошняя назва часцей ужывалася ў дачыненні да жыхароў усходніх частак Вялікага княства Літоўскага, сучасных Магілёўшчыны, Віцебшчыны і Смаленшчыны. Пад гэтым назовам у той час у пісьмовых помніках выступалі і ўкраінцы. Радзей выкарыстоўваўся тэрмін «русіны». Сучасныя рускія на Беларусі і ў заходніх краінах былі вядомы як «маскавіты» або «маскалі», а Маскоўскае княства — як «Масковія». Для ілюстрацыі прывядзём назвы найбольш значных твораў іншаземцаў, «якія, як піша ва ўступным артыкуле да выдадзенай у 1986 годзе кнігі «Россия XV—XVII вв. глазами иностранцев» Ю. Лімонаў, «знаходзіліся ў Масковіі на працягу трох стагоддзяў»: Амброджо Контарини. «Рассказ о путешествии в Москву в 1476—1477 гг.», Сигизмунд Герберштейн. «Записки о московитских делах», А[illegible] Олеарий. «Описание путеш[illegible]ия в Московию», Де ла Невилль. «Любопытные и новые известия о Московии».

У той час, калі адбылася Грунвальдская бітва, слова «Масква» сема[illegible]на было шматзначным: як[illegible] абазначала «и город Москву, и Московское государство, и отряд русских войск, и отдельного русского человека» («Полное собрание русских летописей». Предисловие. М., 1975, изд. «Наука», т. 32, с. 14). Вось чаму Амброджа Кантарыні ў адрозненне ад аўтараў іншых дарожных нататак і ўспамінаў у назве сваёй кнігі ўжыў выраз «у Маскву», а не «ў Масковію». Пра ўсё гэта добра ведаюць гісторыкі, але чамусьці ўпарта пішуць у адаптаваных тэкстах па-ранейшаму «рускія», хаця і не цытуюць крыніцы. Такім чынам заблытваецца сутнасць з'явы, а ў нашым выпадку выключаецца ў свядомасці чытача ўдзел беларусаў у Грунвальдскай бітве, прыніжаецца іх сапраўдны ўклад у перамогу над крыжакамі.

Міфічнымі «трыма рускімі смаленскімі харугвамі» камандаваў мсціслаўскі князь Сямён, да прыняцця хрысціянства Лінгвен, родны брат Ягайлы і стрыечны Вітаўта. І гэта былі не смаленскія, як нас пераконваюць некаторыя гісторыкі, а Смаленскай зямлі харугвы: Аршанская, Мсціслаўская і Смаленская. Усе яны былі сфарміраваны на этнічна беларускай тэрыторыі. Смаленск у той час уваходзіў у склад Вялікага княства Літоўскага, а Орша і Мсціслаў гістарычна належалі да Смаленскай зямлі як яе інтэгральныя часткі, як тэрыторыя рассялення старадаўніх крывічоў. Так што паняцці ў выразах «рускія рыцары Смаленскай зямлі» і «рускія смаленскія харугвы» розныя і па форме, і па змесце. Неідэнтычныя яны і па дзяржаўнай, і па этнічнай прыналежнасці тых, хто ўваходзіў у склад гэтых трох харугваў. Дарэчы, Я. Длугаш пры пералічэнні харугваў, што ўдзельнічалі ў бітве пад Грунвальдам, называе толькі адну Смаленскую харугву. Як бачым, слава мае іншага адрасата, а менавіта беларускага воіна.

А цяпер некалькі слоў пра ўяўныя ўцёкі Вітаўтавага войска.

На чым заснаваны расказ Я. Длугаша пра адступленне? На сляпым перайманні звестак з крыжацкіх хронік? На скажоных часам успамінах састарэлых удзельнікаў бітвы? На патрыятычным падсвядомым жаданні ўзвялічыць заслугі польскага войска? Зараз цяжка, дакладней, амаль немагчыма знайсці адназначныя адказы на ўсе пытанні, звязаныя з асобнымі перыпетыямі, што ўзнікалі ў ходзе бітвы. Але разабрацца ў сутнасці праблемы неабходна і можна. Каб пазбегнуць абвінавачвання ў аднабаковым падыходзе і прадузятасці, звернемся да тых польскіх гісторыкаў, прадметам пільнага вывучэння якіх была Вялікая вайна і Грунвальдская бітва, у прыватнасці. Да такіх, па агульнаму прызнанню, належыць абагульненая праца С. Кучынскага «Вялікая вайна з ордэнам крыжакоў у 1409—1411 гадах».

С. Кучынскі на падставе шматлікіх матэрыялаў прыйшоў да высновы, што Я. Длугаш не заўсёды падпарадкоўваў свае сімпатыі і антыпатыі дакладнасці гістарычнага факта. Пад уплывам настрою ён часам упадаў у супярэчлівасць нават з самім сабою. Возьмем, напрыклад, створаны ім вобраз Ягайлы. «Характарыстыка караля,— сцвярджае С. Кучынскі,— не заслугоўвае даверу». У дзесятым томе сваёй «Гісторыі Польшчы» Я. Длугаш называе Ягайлу чалавекам «недалёкага розуму і абмяжаваный здольнасці», «прасцякаватым», «няздольным да кіраўніцтва», марудлівым, упартым. У іншым месцы ацэнкі раптам дыяметральна перамяшчаюцца. Перад чытачом паўстае манарх, які «славіцца спрытнасцю ў кіраўніцтве дзяржавай». Прасцяк нечакана набывае «зграбную і прыстойную будову цела... манеры паважныя і княскай годнасці адпаведныя».

Сустракаюцца ў Я. Длугаша і іншыя хібы: блытаніна з назвамі гарадоў, прозвішчамі і іншыя недакладнасці. Усё гэта яшчэ ў XIX стагоддзі адзначалі польскія гісторыкі Якуб Кара[illegible]атоль Лявіцкі. Апошні, між [illegible]ым, у 1892 годзе назваў аўтара дванаццацітомнай фундаментальнай гістарычнай працы «прадузятым Длугашам». Катэгарычнасць ацэнкі, зразумела, нельга распаўсюджваць [illegible] ўсю «Гісторыю Польшчы[illegible]днак тыя месцы, якія разыходзяцца з іншымі крыніцамі, супярэчаць ім, неабходна ўважліва прааналізаваць. Конь, як слушна адзначае народная мудрасць, і той спатыкаецца. Шкада толькі, што механічна, без параўнання з другімі матэрыяламі, многія Длугашавы агрэхі з года ў год паўтараюцца ў гістарычных працах і падручніках, а, галоўнае, — у грамадскай думцы. Сіндром Длугаша ўвасоблены ў стэрэатыпах перыяду культу асобы і застою, калі, як піша Д. Валкагонаў, гісторыю «асвятлялі выбарачна, як хацела палітычная кан'юнктура», прывёў да нябачнага гвалту над гістарычнай навукай. З гісторыі выкідвалі, не «заўважаючы», многія падзеі, імёны.

Уцешна, што вайсковыя гісторыкі, хай яшчэ далёка не ўсе, разумеюць неабходнасць праўдзівага асвятлення мінулага. Але бяда ў тым, што многія «дзеячы» застойнага часу і сёння захоўваюць свой уплыў на большасць гістарычных выданняў і працы гісторыкаў. Таму ў школьнай «Хрестоматии по истории БССР», разлічанай, між іншым, не толькі на вучняў, але і на настаўнікаў, пра Грунвальдскую бітву не згадваецца ніводным словам, быццам яе і не было. Затое пра Неўскую бітву гаворка вядзецца амаль на цэлай старонцы. Хаця гэтыя бітвы ні па мэтах, ні па выніках, ні па маштабу непараўнальныя. Чым кіраваліся складальнікі падручніка? Хіба тым, што ў бітве на Няве ўдзельнічаў беларус — лоўчы князя Аляксандра Неўскага Якаў Палачанін? Фігура гераічная і, без сумнення, вартая нашай памяці. Але ж у Грунвальдскай бітве змагалася цэлая беларуская армія, дзе, калі не кожны другі, дык кожны трэці склаў галаву. Лакальны характар мела па сутнасці і бітва на Чудскім возеры, пра што сведчыць і колькасць удзельнікаў з абодвух бакоў. Пад Грунвальдам адных толькі крыжакоў загінула 40 000 і 15 000 узята ў палон. У Неўскай бітве, якая нязменна характарызуецца як Лядовае пабоішча, забіта 500 і паланёна 50 рыцараў. Калі гэта пабоішча, дык як тады назваць Грунвальдскую бітву? Не знайшлося месца для слова пра Грунвальд і ў «Хрестоматии по истории Белоруссии» для студэнтаў гістарычных факультэтаў вышэйшых навучальных устаноў рэспублікі.

Чаму так рабілася, хай чытач падумае сам, а мы вернемся на Грунвальдскае поле, дзе мужна б'юцца Аршанская, Смаленская і Мсціслаўская харугвы. Чаму пасля нібыта панічных уцёкаў асноўных сіл беларуска-літоўскага войска тры харугвы князя Сямёна Мсціслаўскага не паддаліся паніцы і працягвалі змагацца? Хіба князь Сямён, вопытны военачальнік, не ведаў, што тры харугвы не здольны змяніць карэнным чынам сітуацыю і будуць дашчэнту, а галоўнае, бяссэнсава высечаны. Значыцца, былі нейкія важкія прычыны, якія ўтрымалі харугвы Сямёна Мсціслаўскага на полі бою ў час татальнага, як сцвярджаюць услед за Я. Длугашам некаторыя гісторыкі, адступлення ўсёй арміі Вялікага княства Літоўскага. Штосьці падтрымлівала баявы дух вояў, апраўдвала страты, усяляла надзею. Харугвы маглі працягваць упарта змагацца ў бясспрэчна безвыхадным становішчы толькі пры цвёрдай упэўненасці ў хуткім падыходзе дапамогі, што, між іншым, неўзабаве і адбылося.

Станіслаў ЦЯРОХІН.

ЗМЯНІЦЬ СЭРЦЫ ЛЮДЗЕЙ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

народы: Альберта, Антарыо, Манітоба. Тыя, хто вывучыў англійскую мову, часта слухаюць мае пропаведзі, ходзяць на евангельскія сходы. Добрыя, шчодрыя сэрцам людзі!

— Цяпер Біблія... Яна гаворыць вуснамі Саламона: «Сябар любіць ва ўсякі час і, як брат, з'явіцца ў гадзіну няшчасця». Ці для тых, хто любіць Беларусь, каму яна дарагая, не настала ўжо тая гадзіна?

— Настала... Дзе б я ні быў у вашай цудоўнай краіне, усюды мне гаварылі пра Чарнобыль. А вашы кіраўнікі пыталіся: мог бы я дапамагчы ў гэтых абставінах ці не? Перш за ўсё дзецям... Я такімі справамі ніколі і нідзе не займаюся, ды і мая арганізацыя — невялікая. Але я паабяцаў, што звярнуся да органаў дзяржаўнай улады ў Канадзе, да шпіталяў, каб яны аказалі дапамогу. Я не ручаюся, што буду мець поспех, ва ўсякім разе пастараюся.

— Наша жорсткая эпоха прадпрымальніцтва, культу дзелавітасці і прагматызму, міжнародныя міграцыі ў пэўнай ступені прытупляюць у чалавеку пачуцці патрыятызму, любві да радзімы. Ці пагодзіцеся вы з той пасылкай, што для чалавека нерэгілійнага вышэйшай духоўнай інстанцыяй можа быць любоў да радзімы?

— Не. Патрыятызм — рэч вельмі важная. Рускія, канадцы павінны быць патрыётамі, але пасвячэнне Ісусу Хрысту павінна займаць першае месца.

...Аб тым, што Бэры Мур цесна супрацоўнічае з нашымі замежнымі суайчыннікамі, сведчыць найлепш за ўсё яго суправаджэнне. Адміністратарам дзейнасці прапаведніка ў нашай рэспубліцы быў намеснік дырэктара славянскай місіі руска-ўкраінскага саюза хрысціян-баптыстаў ЗША, былы грамадзянін СССР, цяпер Аўстраліі, Анатолій Ялошын. Афіцыйным перакладчыкам — сакратар таго ж саюза, грамадзянін ЗША, а 40 гадоў назад — СССР, Васіль Шахаў...

— Маё наступнае пытанне можа паказацца нетактоўным, выбачайце, калі ласка... Ідучы на сустрэчу з вамі, я даведаўся, што ў Мінск прыехаў папулярны ў СССР экстрасенс. Як вы для сябе тлумачыце гэты феномен, такую ўласцівасць чалавека?

—Думаю, што гэта ад Сатаны... Ён разбэшчвае чалавечы розум. Сёння гэта не навіна. Ды, калі вы маеце ісціну, Бога, які можа змяніць жыццё і падтрымаць яго, у такіх рэчах няма патрэбы. Я знайшоў усё, што неабходна для чалавека і для мяне, у вучэнні Хрыста. Хрысціянства шырэй і глыбей, чым астатнія духоўныя сістэмы, распаўсюджана на планеце. Чаму? Таму, што Хрыстос жыве...

— Прабачце яшчэ раз, аднак экстрасенсы лечаць. І я ведаю, што і сярод прапаведнікаў ёсць лекары...

— Я не лячу. І маю пэўныя непаразуменні з тымі, хто так сябе называе. Веру, што толькі Бог вылечвае. Я малюся аб людзях, якія мяне асабіста аб гэтым просяць...

...На гэтым я мусіў быў перапыніць свае роспыты і задаволіцца аднабаковым працягам знаёмства: знакамітага доктар Бэры Мур за кафедрай, я — у зале. СССР — шэсцьдзесят сёмая краіна, якую ён наведаў з місіяй евангелізацыі. Яго пераклалі на трыццаць моў свету. І на беларускіх слухачоў ягонае слова мела відавочны ўплыў. Прызнаюся, што на фоне такога іміджу неспадзёўкай для мяне з'явіліся асобныя крытычныя заўвагі некаторых веруючых, з якімі я гутарыў. У суме сваёй іх заўвагі абагуліла маладая жанчына, якая назвалася Нэлі Аляксандраўнай, чалавекам набожным, з вышэйшай адукацыяй:

— Бэры Мур — таленавіты прапаведнік. Але трэба быць падрыхтаваным да яго выступленняў. Мы не прызвычаіліся да яго трохі вольнай манеры трымаць сябе, да таго багацця эмоцый. Занадта, мне здаецца, вялікую ўвагу ён надае знешнім эфектам уздзеяння на слухачоў. Мне больш падабаюцца нашы прапаведнікі, асабліва Уладзімір Канатуш.

Што ж, зорка плюралізму меркаванняў свеціць усім аднолькава... І чым ярчэй яна будзе разгарацца, тым больш разумным, незалежным і цывілізаваным будзе наша грамадства. А там і да шчасця недалёка...

Кастусь ШАЛЯСТОВІЧ.

ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ И ПОЛИТИКА

«КРАСНЫЕ ДОЛЖНЫ ПОЗЕЛЕНЕТЬ»

Таково мнение известного советского эколога профессора Алексея ЯБЛОКОВА, народного депутата СССР, которое он высказал в беседе с корреспондентом «Мегаполис-Экспресс», еженедельной газеты, недавно начавшей выходить в Москве. «Экологический бандитизм», убежден он, стал сегодня основным принципом государственной народнохозяйственной политики. И единственный выход поэтому состоит в том, что правительство срочно должно «позеленеть».

Для этого, полагает А. Яблоков, должно многократно возрасти влияние в стране природоохранной общественности. Вместе с тем ученый, по его словам, категорически против создания с этой целью «некоего Союза экологических обществ, поскольку тогда он моментально выродится в то самое Общество охраны природы, которое, как известно, может гордиться только своей многочисленностью — 38 миллионов человек! — и хорошо поставленной бюрократией».

Чем больше будет в стране разных общественных «зеленых» организаций и движений, тем лучше: централизация в подобном деле, считает ученый, может принести один только вред. Вместе с тем «партизанщина» — особенно когда речь идет о борьбе против явно губительных для природы проектов — также недопустима.

Касаясь экологических движений в СССР, число которых в последние годы начало расти подобно грибам после хорошего дождя, А. Яблоков высказал следующее соображение:

— В Советском Союзе экологическое движение стало своеобразной отдушиной: внешне вроде деполитизированное, но в то же время дает «флаг в руки». В итоге появляется множество попутчиков, которые называют себя «зелеными», а на деле — «красные», «синие»... Какие угодно. Особенно это заметно на примере Прибалтики, где природоохранные организации стали чисто политическими.

Между тем экологическое движение — в идеале — должно, по словам А. Яблокова, «быть общественным, беспартийным, открытым для всех». Лишь при этом условии оно сумеет, на его взгляд, решить те труднейшие задачи, которые перед ним стоят в части охраны гибнущей природы, как это делает, к примеру, «Гринпис» на Западе.

В условиях же нашей страны, где весьма низок уровень «экологичности» всей системы, прежде всего политической, такая «деполитизация» экологического движения просто необходима.

Первые шаги в этом направлении уже сделаны. Как известно, в общесоюзном парламенте в прошлом году, когда утверждался состав нового правительства страны, были забаллотированы пять кандидатов в министры. Причина? Их отношение к экологии. Самой большой победой экологистов, включая и членов парламентского Комитета по экологии (А. Яблоков был избран в нем заместителем председателя), является принятие на второй сессии Верховного Совета СССР специального постановления «О неотложных мерах экологического оздоровления страны». В нем, в частности, введено правило обязательной **независимой** экспертизы экологической безопасности того или иного проекта. Без такой предварительной экспертизы отныне нельзя будет открывать финансирование какой бы то ни было стройки.

Сказанное, однако, не означает, что борьба за охрану природы завершена. Правительство, констатирует ученый, все еще упорно отказывается «позеленеть». А без этого никакого прогресса в данной области ждать не приходится...

В конце июля гостями Минска были участники двух детских танцевальных коллективов из США. Они были приглашены ансамблем «Зубренок» Дворца культуры и техники Минского автозавода.

Дети быстро нашли общий язык. В большой праздник дружбы превратился концерт, в котором приняли участие юные артисты ансамбля «Зубренок» и американские из городов Детройт и Батл Крик.

— Мы очень довольны тем, что появилась возможность таких контактов, — сказал отец одной из участниц американского ансамбля Боб Сакект. — Народная дипломатия лучше официальной. Еще вчера меня считали одним из апологетов буржуазной пропаганды, и я никак не ожидал, что смогу быть гостем вашей страны. Приятно чувствовать, что нет враждебности и настороженности у вас к нам, американцам.

НА СНИМКАХ: вместе сфотографировались на память; гости перед концертом.

Фото Г. КАДЕТА.

ВЗГЛЯД ИЗ МОСКВЫ

ДЕКЛАРАЦИЯ «СЕМЕРКИ»

Наверное, не следовало ожидать никаких неожиданностей из Хьюстона. Задолго до встречи каждый из руководителей государств-«локомотивов» мировой экономики имел возможность высказать свой взгляд на проблемы финансовой помощи Советскому Союзу и использовал эту возможность. Сама необходимость «донорства» не подвергалась сомнению. Споры вызывали способы и условия оказания помощи. И это было уже не в новинку. События последних месяцев — я имею в виду и вступление СССР в ГАТТ, и создание Европейского банка реконструкции и развития, где СССР стал равноправным партнером, и увеличение фонда помощи восточноевропейским странам из МВФ, и новое торговое соглашение СССР — США — сформировали достаточно жесткую модель взаимоотношений: экономические льготы за демократизацию общества и либерализацию торговли.

На этом фоне предъявленные на совещании в Хьюстоне претензии к СССР (помощь Кубе, проблема «северных территорий» на Дальнем Востоке и пр.) — дело скорее политики, чем «чистой» экономики.

Поэтому, если оставить политологам анализ «чисто политических» причин, то можно предположить, что несколько прохладное отношение к помощи СССР со стороны «четверки» вызвано прежде всего непоследовательностью экономической политики Советского правительства, медленным формированием сектора альтернативной экономики (так иногда называют все формы негосударственных предприятий) и сдерживанием проникновения зарубежных инвестиций во всех формах на советский рынок.

Думаю, что все это базируется не на плохом знании экономических законов, а на идеологических стереотипах, глубоко укоренившихся в сознании советских людей, в том числе и руководителей государства, правительства, правящей партии. Не случайно в заключительном слове на XXVIII съезде КПСС вновь избранный Генеральным секретарем М. Горбачев заявил: «...не скрою, меня обеспокоило, когда съезд тремя четвертями голосов решил изменить название комиссии по экономической реформе, исключив из нее слово «рынок». Значит, сохраняется непонимание предложенного обществу крутого поворота на радикальное изменение ситуации в народном хозяйстве».

Справедливости ради надо отметить, что Горбачев получил мандат на следующий срок руководства Коммунистической партией не ценой уступок в стратегии перестройки. Достаточно жестко им было заявлено, что экономический курс — к рынку — будет соблюден, пока он стоит во главе партии и государства. В той же речи он сказал и о преимуществах рыночного хозяйства, и о возможности регулируемого перехода к рынку в СССР с тем, чтобы обеспечить высокую социальную защищенность всем слоям населения при реализации правительственной программы.

Не вдаваясь в подробности правительственной программы перехода к рыночной экономике, возвращенной парламентом страны на переделку (в сентябре произойдет очередное слушание), хочу только сказать, что она — не единственный вариант. Наряду с правительственной комиссией работает и альтернативная, возглавляемая академиком Аганбегяном и собравшая немало неординарно мыслящих ученых и практиков. Самое же главное — в большинстве союзных республик и в ряде крупных экономических регионов разрабатываются свои варианты перехода к рынку. Возможно, такое разнообразие методов и мнений — своего рода болезнь, которой, как корью в детстве, должны переболеть обретшие настоящую независимость республики. Но, с другой стороны, только обретшие локальные программы, учитывающие потребности и потенциал региона, могут реально изменить сложившуюся унифицированную структуру хозяйства, достаточно ярко доказавшую свою неспособность ни к саморегулированию, ни к самообновлению. К тому же самостоятельность республик (правда, пока еще в большей степени декларативно) касается и их внешнеэкономических связей, что дает основание надеяться на более либеральные условия учреждения совместных предприятий в республиках или возможность прямых зарубежных инвестиций в предпринимательство.

И еще одно — правительственные программы развития, известные до сих пор, предусматривали, если можно так выразиться, производственные, технологические изменения, под которыми в первую очередь подразумевался рост выпуска тех или иных товаров, сырья, энергоносителей. Альтернативные же программы направлены прежде всего на решение финансовых проблем, в частности укрепление рубля, достижение внутренней конвертируемости, изменение системы ценообразования. Количественные же параметры, так же, как и проблему — что именно производить, авторы этих программ оставляют на усмотрение производителей, предоставляя им полную свободу действий на рынке, оставляя за государством право управлять ими посредством финансовых рычагов — налогов, льгот и пр. Такой — собственно рыночный — подход к решению экономических проблем создает в свою очередь и альтернативу в использовании зарубежных кредитов (если они, конечно, будут предоставлены): закупать ли на них продовольствие и потребительские товары или станки или найти какой-то другой способ применения.

Разумеется, что одними кредитами, как бы ни был велик их размер (профессор Д. Сакс из Гарвардского университета считает необходимым вложить в оздоровление советской экономики не менее 90 миллиардов долларов в трехлетний срок), не преобразовать структуру, не совершить ни научно-техническую, ни финансовую революцию. Зарубежные инвестиции могут лишь дать импульс к созданию экономики открытого типа, а постоянное равноправное сотрудничество — помочь занять свое место в международном разделении труда. Главное так или иначе придется делать самим советским людям. Только при оказанном вовремя содействии (вдвое дает тот, кто дает вовремя) переход к новым формам хозяйствования пройдет и быстрее,и безболезненнее.

Владимир МЫТАРЕВ.

З РОДУ ФРАНЦІШКА СКАРЫНЫ

ПРАЗ КРАІНУ ЦЯРПЕННЯ

Да нас, на Беларусь, чуткі пра яго дайшлі прыкладна год назад. А летась увосень ён ужо прымаў гасцей — кіраўнікоў дэлегацыі Беларускай ССР на Днях культуры Беларусі ў Канадзе — і з заміраннем сэрца слухаў іх расказ пра зямлю, дзе карані яго слыннага роду. Крыху раней у польскім тыднёвіку «Культура» пра яго напісаў нарыс публіцыст Альгерд БУДРЭВІЧ. Перад намі паўстае цікавы і прывабны вобраз чалавека з сусветным імем, якому дадае славы яшчэ і цень вялікага продка.

У МАНРЭАЛІ пра яго гавораць перш за ўсё як пра выдатнага хірурга. Ён з'яўляецца ардынатарам аддзела клінічных даследаванняў у вялікім шпіталі Сэнт-Мэры Цэнтр. Штотыдзень ён робіць некалькі аперацый, пераважна на страваводзе, якія лічацца, бадай, найбольш цяжкімі і складанымі ў майстэрстве хірургіі.

Станіслаў Скарына мае дзве доктарскія дысертацыі — у галіне медыцыны, якую абараніў у Вене, і біялогіі — у Манрэалі. Сёння ён прафесар хірургіі ва універсітэце Мак-Гіл у Манрэалі і адначасова дырэктар Навукова-даследчага інстытута гастралогіі пры гэтым жа універсітэце, а таксама Інстытута клінічных даследаванняў у шпіталі. Як бёлага яго захапляюць даследаванні хвароб язвы страўніка, рака, захворванняў, якія выкліканы парушэннямі натуральнага асяроддзя, у тым ліку ў выніку радыеактыўнага забруджання.

Рознабаковая зацікаўленасць схіліла Скарыну да арганізацыі і правядзення незвычайнай навукова-даследчай экспедыцыі на востраў Пасхі. Прывезены адтуль тэлевізійны фільм «Назіранні на востраве» стаўся свайго роду сенсацыяй як у навуковым асяроддзі, так і сярод шырокай грамадскасці.

Станіслаў Скарына жартуе, што мае «кепскія гуманітарныя схільнасці». Адсюль — захапленне літаратурай і мастацтвам, вершы, якія ён піша «для шуфляды», музычныя кампазіцыі, адсюль і зацікаўленасць этнаграфіяй і падарожжамі. Ён вучоны, які свабодна карыстаецца вышэйшай матэматыкай, адчувае сябе ўпэўнена на абшарах хіміі, але найперш лічыць сябе ўрачом. Напэўна, у цішы мярыцца яму наведванне хворых на даму, як ён іх выслухвае і выстуквае, выпісвае рэцэпт на аспірын ці іншыя такія вядомыя ўсім лекі.

Радавод доктара слынны, з-пад знаку Эскулапа. Лекарам быў яго бацька, а таксама прадзед. Ён у простай лініі з'яўляецца нашчадкам Францішка Скарыны. Род Скарынаў быў цесна павязаны з Чэхіяй і Славакіяй. Дзеўчы, маці Станіслава славачка па паходжанні. Некаторыя са Скарынаў і ў Польшчы адыгрывалі значную ролю. Ежы Скарына быў паслом сейма.

Станіслаў нарадзіўся ў 1920 годзе ў правабярэжнай Варшаве на вуліцы Бруковай, дзе яго бацька вёў ажыўленую лекарскую практыку ў якасці тэрапеўта. Пазней пераехаў пад Варшаву, дзе сённяшні прафесар у мясцовай гімназіі і атрымаў сярэднюю адукацыю.

З пачаткам вайны Скарыны апынуліся ў Славакіі. Бацька Станіслава меў лекарскую практыку ў Браціславе, дзе неўзабаве і памёр. Станіславу ўдалося выехаць у Вену, дзе ён атрымаў медыцынскую адукацыю. Ужо тады Скарына прымаў удзел у складаных аперацыях, якія адбываліся ў той час толькі пад мясцовым наркозам, пра што Скарына цяпер успамінае з пачуццём лёгкага жаху. Праз два гады па вайне Станіслаў Скарына пераехаў у Канаду. Там пачаў практыку хірурга пад кіраўніцтвам прафесара Гэвіна Мілера. Адначасова займаўся на біялагічным факультэце і абараніў доктарскую дысертацыю па гэтай дысцыпліне. Быў прызначаны старшым навуковым супрацоўнікам Канадскага інстытута рака. Ён мае больш за сотню навуковых публікацый, некалькі кніжак. Нярэдка працуе па 14 гадзін у суткі. Спалучае дзейнасць тэарэтыка і практыка. Часта днём праводзіць аперацыі і прымае хворых, а ўначы сядзіць за навуковымі даследаваннямі.

На пытанне, што ў яго надзвычай актыўным жыцці прыносіць яму найвялікшае задавальненне, адказвае пасля працяглага роздуму:

— Найвялікшае задавальненне для ўрача — ратаваць чалавечае жыццё. Такога задавальнення мне не бракуе. Аднак лічу, што майстэрства хірургіі, майстэрства рэзаць цела людское не належыць да найцяжэйшых пры сённяшнім узбраенні медыцыны.

Чым большая ступень складанасці, тым большы стымул дзейнічаць. Хірургі наогул не ведаюць, што такое неахвота. Раптоўнае ўскладненне, непрадбачаная сітуацыя заўсёды з'яўляюцца перасцярогай. Нават для доктара, смяротна змучанага.

Выходзіць, гэта рамяство, а што ж тады творчая праца? На думку Станіслава Скарыны, — навуковыя даследаванні. Часта на працягу многіх гадоў малаэфектыўныя, на некаторых этапах яны могуць скончыцца наогул паражэннем: «Мяркую, што даследаванні ў галіне біялогіі і мікрабіялогіі сёння вядуць да сапраўдных адкрыццяў. Дзякуючы ім можна будзе ратаваць не адзінкі, а масы людзей».

Ці аплачваецца сёння быць слынным хірургам? Скарына гаворыць шчыра: «Калі б я зрокся навуковай працы, і толькі апераваў штодзённа, быў бы ўдвая багацейшы».

II

Той Скарына, які змагаецца з хваробамі рака, сам курыць цыгарэты, якія, на яго думку, спрыяюць ракавым захворванням. Той, які найлепей ведае, якое ўздзеянне на ўтварэнне рака страўніка мае поўны напружання і спешкі спосаб жыцця, сам, уласна, так жыве.

Станіслаў Скарына зрабіў надта цікавыя і арыгінальныя высновы, займаючыся доследамі праблемы ракавых захворванняў. Вядома, што злаякасныя пухліны часам выкліканы адным фактарам, напрыклад, хімічнымі сродкамі ў прамысловасці або радыеактыўнасцю. Толькі здольнасць арганізма да супраціўлення [illegible]ырашае ў такіх выпадках, будзе х[illegible]ба развівацца ці не. У большасці такіх выпадкаў (пухліны страўніка, лёгкіх, грудзей) людзі не валодаюць адзіна выразным фактарам супраціўлення, сцвярджае доктар Скарына. Тут адыгрываюць ролю некалькі прычын. Карацей кажучы, штуршком да рака часцей [illegible] служыць камбінацыя генетычных фа[illegible]араў, гарманальных і стрэсавых. Яны і складаюць абсалютную незалежнасць ракавых клетак.

Тэорыя Скарыны, што датычыцца хваробы рака, яе развіцця, называецца стахастычнай тэорыяй. Яна абапіраецца на матэматычныя мадэлі, распрацаваныя прафесарам Нэйманам з універсітэта Стэнфард у Сан-Францыска.

Вучоны з Манрэаля не выключае спадчынных схільнасцей да хваробы. За свае даследаванні Скарына атрымаў высокую ўзнагароду: залаты медаль Каралеўскага каледжа хірургіі ў Канадзе.

Станіслаў Скарына не падзяляе думкі, што на доследы выдзяляецца мала сродкаў: найперш бракуе вучоных-даследчыкаў.

Але ж ва універсітэтах іх поўна?

— Бачыце, большасць людзей, якія дабіваюцца вялікіх адкрыццяў і рэалізуюць свае смелыя праекты, спасцігаюць цяжкасці ў сваім асяроддзі. Трэба знайсці спосаб выдзеліць такіх выключных індывідаў, якія не ўкладваюцца ў звыклыя схемы мыслення, і даць магчымасць ім дзейнічаць. А між тым, у нас пакуль замнога пратэкцыянізму, і таксама занадта доўга існуе вера ў лепшых вучняў у школе.

Захапленні Скарыны ў навуцы — даследаванні захворванняў, якія ўзнікаюць у выніку забруджвання навакольнага асяроддзя. Навуковыя працы прафесара аб згубным уплыве радыеактыўнага стронцыю і спосабах тэрапіі прынеслі Скарыне розгалас у Канадзе і за яе межамі. З часам ён пашырыў свае доследы на атручванні ртуццю, волавам і кадміем.

Што Скарына-ўрач сцвярджаў на жывых людзях, тое Скарына-біёлаг даследаваў потым у сваёй лабараторыі. З гадамі вучоны прыйшоў да высновы, што самы эфектыўны метад барацьбы з радыеактыўным стронцыем, — водарасці, якія ўтрымліваюць мікра-малекулы, што маюць натуральную ўласцівасць звязваць радыеактыўны стронцый. Чалавек можа спажываць таблеткі, прыгатаваныя з гэтых водарасцяў, якія паглынаюць атруту.

Даследаванні Скарыны ў барацьбе з атручваннямі металамі сталі падзеяй у многіх краінах, перадусім у Японіі, якая змагаецца з захворваннем, вядомым пад назвай мінамата.

Публікацыі Скарыны на гэтую тэму з'явіліся ў Японіі, Іспаніі, ЗША. Няма такой краіны, якая не мела б сёння праблемы атручванняў таксічнымі сродкамі. У індзейцаў Паўночнага Квебека, якія харчуюцца рыбай, знойдзены шматлікія атручванні ртуццю. Усе знакі на небе і на зямлі прадракаюць, што гэта бедства ў свеце будзе пашырацца, калі не папярэдзіць яго прафілактычнымі сродкамі.

Дынамізм Станіслава Скарыны, хірурга з ланцэтам у руцэ і адначасова біёлага, які змагаецца з небяспечнымі хваробамі чалавецтва, прыводзіць на памяць словы Камю: «Лекар ёсць ворагам бога: змагаецца супраць смерці».

III

Сенсацыйная экспедыцыя на востраў Пасхі была не толькі вялікай прыгодай. Гэта мерапрыемства мела цесную повязь з прафесійным [illegible]тарэсам Скарыны. Афіцыйная меды[illegible]кая экспедыцыя была арганізавана [illegible] дапамогай канадскага ўрада. Кіраўніка экспедыцыі прызначыла Сусветная арганізацыя аховы здароўя. Транспартнымі сродкамі — карабель «Кэйп Скот» з двухсотасабовай камандай, часткай экіпіроўкі забяспечыла Канада. Трэба [illegible] яшчэ пераадолець шмат фарма[illegible]-бюракратычных цяжкасцей, якія нагарадзілі тагачасныя ўлады Чылі. Але якраз тады чылійскім консулам у Атаве быў Хуан Дамейка, унук вялікага вучонага, нашага земляка Ігната Дамейкі, і ўсе цяжкасці былі пераадолены.

Калі гаварыць коратка, — задачай экспедыцыі было абследаванне 949 ізаляваных ад свету жыхароў вострава, пакуль не сутыкнуліся яны з цывілізацыяй. Да гэтага яны мелі дачыненне з мацерыком толькі раз у год, — калі прыплывала судна з Чылі. Экспедыцыя Скарыны адбылася паміж снежнем 1964 года і сакавіком 1965-га. У ёй прынялі ўдзел вучоныя з многіх краін. Былі зроблены дакладныя медыцынскія, антрапалагічныя і эргафізіялагічныя абследаванні жыхароў адзінай вёскі вострава Ханга Роа. Абследаваліся нават рыбы, расліны, вада і зямля на востраве. Тады прадугледжвалася, што праз чвэрць стагоддзя на Ціхі акіян выправіцца чарговая экспедыцыя і параўнанне вынікаў абодвух экспедыцый дасць магчымасць атрымаць шмат каштоўных, але, відаць, мала суцяшальных высноў. За некалькі гадоў пасля першай экспедыцыі востраў Пасхі прагнула плынь цывілізацыі. Праз два гады там пабудавалі міжнародны аэрапорт, дзе штодзённа прызямляюцца самалёты з Сант'яга, Папеэтэ і Сіднея. Ад былой ізаляванасці вострава мала што засталося.

Прафесар Скарына кіраваў усёй экспедыцыяй і адначасова рэалізоўваў уласныя праекты. Адным з іх было даследаванне выдзялення страўнікавага соку і сліны ў карэлянцаў з групамі крыві. Верагодна, што існуюць генетычныя абгрунтаванні адрознення ў гэтых выдзяленнях. Такі эксперымент можна правесці толькі тады, калі ў грамадстве ўсе звязаны паміж сабой вузамі хаця б далёкай крэўнасці. А паколькі жыхары вострава католікі па веравызнанні і ў мясцовай парафіі знаходзіцца поўная дакументацыя ўсёй вёскі, то можна было лёгка праверыць усе сувязі і залежнасці.

Вучоныя ўстанавілі, што жыхары вострава Пасхі хварэюць значна меней, чым людзі на кантыненце. Не было выяўлена аніводнага выпадку рака. Затое заўважылі, што тут хуткі працэс старэння, ранні склероз і катаракта (магчыма, звязаныя з падглебавай саленаватай вадой).

Экспедыцыя мела ўласную пераносную лабараторыю і 25 машын-трэйлераў на палазах. Вучоныя прывезлі з сабой рэнтгенаўскі апарат і энцэфалограф, а таксама багатую экіпіроўку для вопытаў і даследаванняў. Спроба намаляваць «фізіялагічны» профіль людзей з вострава Пасхі ўключала ў сябе таксама сацыялагічныя і экалагічныя даследаванні. Шэф экспедыцыі пазней напісаў артыкул, у якім падсумаваў вынікі экспедыцыі, названай «Аперацыя Матэі». Між іншым, у артыкуле сцвярджалася: «Вывучэнне ізаляванай папуляцыі мае вялікае значэнне, таму, што змены, выкліканыя чалавекам, наступаюць хутчэй у натуральным асяроддзі, чым яго біялагічная магчымасць прыстасавацца да новых умоў». Мара Скарыны — некалі вярнуцца да даследаванняў людскога асяроддзя, не парушанага цывілізацыяй. Аб'ектам даследаванняў маглі б паслужыць некаторыя плямёны ў Афрыцы ці на Філіпінах, айны на японскім востраве Хакайда.

На пытанне, як нарадзілася ідэя першай экспедыцыі, Скарына адказаў з гумарам: «Навукоўцы, як артысты, — раптам ім нешта прыходзіць да галавы»... Апошняе, што завалодала яго розумам: а што, калі ў многіх аддаленых закутках свету, стварыць біялагічныя станцыі? Іх базай сталі б малыя шпіталі і невялікі калектыў вучоных.

— Толькі хто на гэта дасць грошы? На востраве Пасхі такая станцыя дзейнічае, але гэта дзякуючы таму, што мы пакінулі там абсталяванне. У гэтым нам дапамог фонд «DONNER».

Дададзім ад сябе: бальніца на востраве Пасхі, дзе ёсць і хірургічны павільён, носіць імя Станіслава Скарыны.

Памалу сенсацыя вакол экспедыцыі ўціхла, і Скарына зноў найбольш вядомы як урач-практык, знакаміты хірург з Манрэаля. Відаць, мае вострае вока і цвёрдую руку, якія ніколі не памыляюцца. Прыгадваецца нечая залатая думка, што добры хірург мусіць мець вока ястраба, сэрца льва і рукі дзяўчыны. Але якія вызначэнні павінен мець хірург, далягляды якога сягаюць аж да аддаленых астравоў Ціхага акіяна і невымярэльнага архіпелага людскіх пакут?

IV

Я даўно чуў, што д-р Скарына мае паэтычныя і кампазітарскія здольнасці. Піша вершы па-польску і па-англійску. Займаецца кампазіцыяй. Ведае ноты, але ніколі не вучыўся гармоніі. Звычайна месяц-другі яму не дае спакою нейкая мелодыя, якая-небудзь музычная фраза. Скарына пытае ў самых блізкіх, ці ведаюць гэта... Не, нічога не чулі. Тады запісвае. Добрую кар'еру зрабіла яго песенька для дзяцей. Была апублікавана пад псеўданімам Шарль Канстанцін.

— Вось бачыце, гавару ж вам пра «кепскія схільнасці»...

Штосьці ў гэтым ёсць, калі вучонаму мала дзейнічаць у бляску дугавой лямпы над аперацыйным сталом і не задавальняе яго назіранне за рухам мікробаў пад шклом мікраскопа. Яго кабінеты, прыватны і універсітэцкі, абодва пры той самай доўгай вуліцы Шэрбрук, запоўнены рознымі мастацкімі рэчамі. Сярод халадзільнікаў, кніг, апаратаў тырчаць копіі фігур з вострава Пасхі. Не ланцэты вісяць на сценах яго дома, а старыя шаблі, якія ён калекцыяніруе.

Але галоўнае для прафесара Скарыны — барацьба з хваробамі: захворванні страўніка, рак, атручванне металамі, якія сёння паражаюць усіх, незалежна ад колеру скуры, нацыянальнасці ці палітычных поглядаў. У гэтай трагічнай з'яве Скарыне бачыцца адна з платформ для паразумення паміж людзьмі.

Для гэтага прафесар скарыстоўвае кожную нагоду, каб выйсці са сваімі тэарэтычнымі канцэпцыямі па-за абсяг Канады. Такой нагодай сталася міжнародная канферэнцыя ў 1976 годзе ў Ванкуверы, дзе кіруемы ім інстытут выступіў з пераканаўчымі прапановамі па ахове асяроддзя і ашчаднасці энергіі. Інстытут арганізаваў вялікі конкурс сярод студэнтаў 159 архітэктурных школ з 39 краін на тэму аптымальных варункаў жыцця і сялібы сучаснага чалавека. Пра вынікі конкурсу напісаў, багата іх ілюстраваўшы, часопіс «Эпром-76», рэдагавалі які Н. Шёнаўэр і С. Скарына.

Здаецца, што манрэальскі лекар-біёлаг заўсёды змагаецца сам з сабой. Хірург-практык у ім дамагаецца франтальнай барацьбы з хваробамі, перыядычных удараў па ворагу, абмежавання да неабходнага мінімуму кніжак, якія піша. А вучоны-біёлаг бачыць неабходнасць канцэптуальнай працы, без якой немагчыма дасягнуць перамогі на полі бітвы ў шпіталі.

Станіслаў Скарына з пачуццём меланхоліі бачыць сваё далёкае падарожжа па архіпелагу цярпенняў — вялікай краіны, якая няспынна пашырае свае межы.

Як сказаў Оскар Уайльд: «Часам думаю, што Бог, ствараючы чалавека, некалькі не разлічыў свае магчымасці».

Пераклаў і апрацаваў Ян ГІЛЮЦЕВІЧ.

Унікальны па сваёй архітэктуры будынак Вялікага тэатра СССР зараз паўстае ў змененым выглядзе. Не ўбачаць у летнія месяцы турысты і масквічы на франтоне такой знаёмай квадрыгі коняў з калясніцай Апалона. Яна—пад укрыццём са шкла, якое ўжо дасціпна празвалі «шкляной канюшняй». Велічныя калоны перад фасадам — таксама ў будаўнічых рыштаваннях. Праслаўлены тэатр рамантуецца, рэканструюецца. Работы пачаліся яшчэ ў разгар прадстаўленняў. А сёння — ужо няма афіш, закрыты цэнтральны ўваход: Вялікі тэатр завяршыў свой 214-ы сезон.

— Як ён праўшоў у балетнай трупы!—з такім пытаннем я звярнулася да галоўнага харэографа Вялікага тэатра СССР Юрыя ГРЫГАРОВІЧА.

ІНТЭРВ'Ю Ў ЧАС АНТРАКТУ

ЗАВЕРШАНЫ 214-ы СЕЗОН

— У напружанай рабоце, — гаворыць Юрый Грыгаровіч,—было шмат выступленняў дома. Было шмат зарубежных гастроляў: Францыя, Бразілія, Кітай, дзе савецкі балет не выступаў амаль тры дзесяцігоддзі, Паўднёвая Карэя, дзе савецкія танцоўшчыкі паявіліся наогул упершыню. І, нарэшце, Італія, дзе таксама ўпершыню на чэмпіянаце свету па футболу наш балет прыняў удзел у культурнай праграме: выступаў пад адкрытым небам у Калізеі.

Я ўжо не кажу пра асобныя паездкі невялікіх груп і салістаў у розныя гарады Савецкай краіны і за яе межы. Так, група на чале з Наталляй Бяссмертнавай гастралявала ў Англіі. Людміла Семяняка выступала ў спектаклях на сцэнах «Гранд-опера» і Метраполітэн. Ала Міхальчанка танцавала ў гала-канцэрце ў Парыжы, Ірэк Мухамедаў — у Вене...

— Можна толькі вітаць такую працаздольнасць трупы. Але вось у савецкай прэсе гучаць папрокі: Вялікі тэатр рэдка можна пабачыць у Маскве...

— Нягледзячы на ўсе нашы гастролі, маскоўская публіка зусім не разлучана з балетам Вялікага тэатра. Не было і месяца ні ў мінулым, ні ў папярэдніх сезонах, каб у сталіцы не ішлі нашы спектаклі. Самая буйная ў свеце балетная трупа валодае сіламі, каб адначасова выступаць і дома, і на гастролях. Іншая справа, што могуць адсутнічаць пэўны час тыя ці іншыя артысты або спектаклі...

Але, дарэчы сказаць, за рубяжом наогул узаконены цыклічны паказ рэпертуару. Адзін і той жа спектакль ідзе запар доўгі час. Дзве-тры назвы на цэлы месяц. Цяпер, калі ва ўсіх сферах жыцця мы такія ўважлівыя да зарубежнага вопыту, чаму б і Вялікаму тэатру штосьці не пераняць?

Павінен заўважыць, што цяпер, у сувязі з пераменамі ў савецкім грамадстве, дзяржаве, усё часцей розныя тэатральныя калектывы выязджаюць за рубеж. І савецкая прэса, як правіла, з захапленнем апісвае іх паездкі. Але як толькі справа тычыцца Вялікага тэатра, дзіўным чынам, як па камандзе, раздаецца дружны хор папрокаў.

— Магчыма, гэта выклікана тым, што Вялікі тэатр больш значны за іншыя калектывы?.. Але калі мы ўжо загаварылі аб папроках прэсы, дык вось яшчэ адзін: у Вялікім тэатры ў апошні час няма новых пастановак. Хоць, калі ўзяць пад увагу шматлікія гастролі, прычына ў якойсьці ступені, думаецца, ясная. Бо для новых пастановак патрэбна «пад рукой» практычна ўся трупа: частка—каб удзельнічаць у новай рабоце, другая — каб без страты весці бягучы рэпертуар...

— Зусім справядліва. Але патрэбна яшчэ адно ўдакладненне. Калі гутарка ідзе пра новыя творы, якія яшчэ нідзе не ставіліся, дык сапраўды, у нас іх не было. Аднак рэпертуар наш пастаянна папаўняецца за кошт спектакляў, ужо створаных некалі, і якія не ішлі на сцэне Вялікага. За тры апошнія сезоны ў нас было сем такіх работ.

Прычым два сезоны запар у нас працавалі зарубежныя балетмайстры. Француз Ралан Пеці паставіў «Сірано дэ Бержарак» на музыку Канстана, датчанка Кірстэн Ралаў — «Вечар харэаграфіі Аўгуста Бурнанвіля», класіка XIX стагоддзя. «Сірано» ніколі не ішоў у СССР. У бурнанвілеўскай праграме таксама шмат рэчаў, мала ці зусім невядомых савецкай публіцы.

У свой час я беспаспяхова, як гавораць у Расіі, «абіваў парогі» ўлад ад культуры, дабіваючыся запрашэння ў Вялікі Сяргея Ліфара, Джорджа Баланчына... Але тады падобнае было практычна немагчыма для любога калектыву, тым больш для Вялікага, які знаходзіўся пад асабліва строгім кантролем. Дзякуй богу, часы мяняюцца...

— А чым адметныя іншыя работы трупы?

— Найсур'ёзнейшая місія Вялікага тэатра — займацца класічнай спадчынай. Далёка не кожная трупа ў стане справіцца з такой складанай справай. Мы аднавілі ніколі не ішоўшы ў Вялікім шэдэўр Марыуса Г[illegible]па «Пахіту» (3-і акт). Аднавілі «Пят[illegible]у» ў харэаграфіі Міхаіла Фокіна на музыку Ігара Стравінскага. Гэты балет увайшоў у праграму ўрачыстага вечара да 100-годдзя з дня нараджэння Вацлава Ніжынскага. Яго мы правялі разам з нашымі французскімі калегамі з «Гранд-опера».

Яшчэ аднаўленне с[illegible]ыны, ужо савецкай: «Вечар харэаграфіі Касьяна Галейзоўскага», выдатнага балетмайстра 20-х гадоў. Яго нумары, забытыя, рэдка выконваемыя, склалі два аддзяленні. Удзельнічала балетная трупа і ў новых оперных пастаноўках: у оперы-балеце «Млада» кампазітара Рымскага-Корсакава, у оперы «Жыццё за цара» Глінкі, дзе таксама ёсць маштабная харэаграфічная карціна. Артысты былі заняты і іншай вялікай работай. У прыватнасці, два апошніх сезоны ішлі сумесныя савецка-японскія здымкі відэафільмаў. Зроблена дзесяць нашых балетных спектакляў.

— Як стала вядома, зараз пры Вялікім тэатры арганізуецца студыя пад вашым жа кіраўніцтвам...

— Гэта свайго роду філіял Вялікага тэатра, але з самастойным статусам, на гаспадарча-разліковых пачатках. Студыя маладзёжная, яе артысты не старэйшыя за 25 гадоў. Усяго — 60 чалавек, 28 з іх адабраны з выпуску гэтага года Маскоўскага харэаграфічнага вучылішча. А на асобныя ролі будзем запрашаць і з боку — па кантракту.

На афішы студыі будуць і мае пастаноўкі, і работы маіх вучняў. Так што ўтвараецца як бы мая балетмайстарская майстэрня для работы з маладымі пастаноўшчыкамі. Свайго памяшкання ў нас пакуль няма. Будзем выступаць на розных пляцоўках, у тым ліку і за рубяжом.

— А што чакае асноўную трупу Вялікага тэатра?

— У новым сезоне да нас прыедзе выдатны харэограф Джон Ноймаер, кіраўнік Гамбургскай трупы, для пастаноўкі балета «Пер Гюнт» на музыку Альфрэда Шнітке. Акрамя таго, зноў гастролі: у летнія «канікулы» — у ЗША, восенню — у Японіі, у будучым годзе — у Парыжы, дзе 20 спектакляў пройдуць на сцэне «Гранд-опера», а затым адбудуцца паездкі ў іншыя гарады Францыі.

Гутарку вяла Санія ДАЎЛЕКАМАВА.

З КНІЖНАЙ ПАЛІЦЫ

КНЯЗЁЎНА, МАНАШКА, АСВЕТНІЦА

Ефрасіння Полацкая... Князёўна, манашка, асветніца. Паміж сённяшнім днём і часам, калі жыла славутая палачанка, ляжыць больш за восем стагоддзяў. Не дзіўна, што гісторыя захавала пра яе не надта багатыя звесткі, але і яны дазваляюць убачыць агульнаеўрапейскую значнасць асобы гэтай незвычайнай жанчыны.

Жыццё і дзейнасць выдатнай асветніцы даўно прыцягваюць увагу даследчыкаў. У першую чаргу трэба назваць А. Сапунова, які падрыхтаваў «Житие преподобной Евфросинии, княжны Полоцкой» (Віцебск, 1888), кнігу Я. Пасяляніна «Преподобная Евфросиния, княжна Полотская» (СПб, 1910). Вацлаў Ластоўскі ў кнізе «Гісторыя беларускай (крыўскай) кнігі» (Коўна, 1926) стварыў поўны абаяльнасці і псіхалагічнай перакананасці вобраз сярэдневяковай беларускай асветніцы Ефрасінні Полацкай. З публікацый 70—80-х гадоў трэба адзначыць артыкул М. Ермаловіча «Яко луна солнечная» («Полымя», 1973, № 8). На фоне драматычнага і супярэчлівага часу пісьменніца Вольга Іпатава стварыла вобраз асветніцы ў гістарычнай аповесці «Прадслава» (Прадслава — сапраўднае імя Ефрасінні Полацкай — Э. І.).

І вось новая работа пра Ефрасінню Полацкую — навукова-папулярны нарыс пісьменніка Уладзіміра Арлова «Асветніца з роду Усяслава», якая выйшла ў канцы мінулага года ў выдавецтве «Навука і тэхніка». Чым жа каштоўнае гэта даследаванне, улічваючы той факт, што мы амаль не сустрэнем згадак пра дзейнасць Ефрасінні ў музейных экспазіцыях і ў школьных падручніках па гісторыі Беларусі, маўчыць пра яе і пяцітомная [illegible]дэмічная «Гісторыя БССР».

На падставе аналізу разнастайных гістарычных крыніц, асноўнай з якіх з'яўляецца «Жыціе Ефрасінні Полацкай», аўтару работы ў папулярнай форме ўдалося расказаць аб жыцці і дзейнасці гэтай выдатнай асве[illegible]ы, адной з самых адукаваных ж[illegible]ын Еўропы XII стагоддзя. У. Арлоў праявіў сябе не толькі здольным літаратарам, але і даследчыкам. Ён змог не толькі абагульніць амаль усё вядомае, але і акцэнтаваць увагу на невядомым.

У кніжцы 16 ілюстрацый. Сярод іх гравюра XIX стагоддзя, на якой адлюстравана Ефрасіння, князёўна Полацкая, Спаскі сабор Спаса-Ефрасіннеўскага манастыра, рака Ефрасінні Полацкай у Кіева-Пячэрскай лаўры.

Дачка князя Георгія Усяслава, унучка полацкага князя Усяслава Брачыславіча (Чарадзея), Прадслава пастрыглася ў манашкі і пасялілася ў келлі Полацкага Сафійскага сабора, дзе вяла пустэльніцкае жыццё, перапісвала царкоўныя кнігі. Менавіта Ефрасіння пабудавала на ўласныя сродкі дзве царквы ў сваім горадзе, заснавала жаночы і мужчынскі манастыры, якія сталі асяродкамі асветы ў Полацкім княстве.

У прадмове да кнігі У. Арлоў адзначае, што без гэтай жанчыны немагчыма ўявіць не толькі панараму духоўнага жыцця на ўсходнеславянскіх землях у XII стагоддзі, але і ўсю гісторыю беларускай культуры. Князёўна, ігумення, а найперш выдатная асветніца, пра якую «Жыціе Ефрасінні Полацкай» кажа, што яна — «небопарный орел, попаривши от Запада и до Востока, яко луна солнечная, просветивши всю землю Полоцкую», Ефрасіння пакінула аб сабе добрую памяць у душы народа.

Адным з самых цікавых з'яўляецца ў кніжцы раздзел «Збіральніца талентаў». Знаходзячыся ў цэнтры культурнага жыцця тагачаснай Полацкай зямлі, Ефрасіння выступала ў ролі збіральніцы талентаў, своеасаблівай мецэнаткі. Па яе заказу дойлід Іаан пабудаваў сусветна вядомую царкву Спаса, якая лічыцца дасканалым узорам полацкай архітэктурнай школы. Мясцовы майстар-ювелір Лазар Богша зрабіў для Ефрасінні Полацкай свой славуты крыж — бясцэнны помнік старажытнаславянскага мастацтва.

У фондах Рускага музея ў Ленінградзе захоўваецца старажытны абраз Боскай маці, вядомы пад назвай Адзігітрыя Полацкая. Як адзначае У. Арлоў, гэты жывапісны твор XII стагоддзя мае вельмі цікавую гісторыю. Яна пачынаецца з рашэння Ефрасінні ўпрыгожыць сабор, што быў пабудаваны ў заснаваным ёю Багародзіцкім мужчынскім манастыры. З «Жыція» мы даведваемся, што знакамітая палачанка паслала слугу Міхаіла ў Царград да візантыйскага імператара Мануіла Компіна і патрыярха Лукі Хрысаверга. Пасланец вёз багатыя дарункі і просьбу Ефрасінні прыслаць ёй абраз Багародзіцы Эфескай, адзін з трох абразоў, што, паводле хрысціянскага падання, яшчэ пры жыцці дзевы Марыі напісаў з яе першы іканапісец, апостал Лука, які з гэтае прычыны ў сярэдневеччы лічыўся апекуном мастакоў. Імператар Мануіл паставіўся да просьбы полацкай сваячкі з разуменнем. Адпраўленыя ім у Эфес сто воінаў прынеслі абраз у Канстанцінопаль, адкуль пасля благаславення патрыярхам у храме святой Сафіі рэліквія была паслана Ефрасінні.

Новыя звесткі, а таксама аналіз старых фактаў знойдзе чытач, пазнаёміўшыся з раздзелам «У гушчыні палітычнага жыцця». У. Арлоў паказвае вялікі ўплыў князёўны-ігуменні на палітыку Полацка. Ефрасіння ўздымала свой голас супраць княжацкіх усобіц, папярэджвала, што братазабойчыя войны могуць прывесці радзіму да гібелі.

Шмат карыснага і цікавага знойдуць для сябе ў нарысе «Асветніца з роду Усяслава» ўсе, хто па-сапраўднаму хоча ведаць гісторыю беларускай культуры, старажытную гісторыю Беларусі.

Эмануіл ІОФЕ.

Выстаўка «Выратаваныя шэдэўры» прайшла ў Баранавіцкім краязнаўчым музеі. Тут экспанаваліся творы мастацтва, адабраныя на граніцы пры спробе іх незаконнага вывазу з нашай краіны. Сярод іх іконы, крыжы, мэбля, гадзіннікі, старадаўняя зброя, бронзавае ліццё і фарфор, карціны вядомых мастакоў. Частку выратаваных шэдэўраў з запаснікоў Брэсцкага музея змаглі ўбачыць жыхары і госці Баранавіч. НА ЗДЫМКУ: у выставачнай зале краязнаўчага музея.

А ЛЕТА КРОЧЫЦЬ

ШТОСЬЦІ не спалася, і я выйшаў на падворак. Панаваў шэры світанак; пачынаў займацца золак, бурштынавыя расінкі віселі на лісцях і бліשчэлі ад святла.

Раптам жвавы ветрык цепануў лісце, зніклі расінкі, пацямнеў усход і паплыла сівая хмара, пачаў марусіць дробны, нібы асенні дожджык.

«Як ён дарэчы» — падумаў я. Дождж прыбіваў пыл на дарозе, чысціў паветра, зеляніў лісце і што асабліва каштоўна — паіў лес, каб раслі грыбы, якія ўжо спазняліся.

Дождж ішоў ціха, не спяшаўся, у лужынах не булькаў, толькі шамацеў па дрэвах. Ён не рабіў ручаёў, а даваў магчымасць глебе ўталяць смагу.

Нават куры задаволена выйшлі пахадзіць, памыць сваё пер'е. Калі верыць народным прыкметам, ён надоўга, бо куры выйшлі пад дожджык.

СІВЫ ранішні туман слаўся па паднёманскай лугавіне. Ён старанна прыціскаўся да маладое атавы, ахутваў лозы, да паловы дубы-волаты, што стаялі радочкам уздоўж берага ў норце. Была выключная цішыня: ні шуму, ні гуку, толькі верхавіны дубоў цямнелі над ім. Здавалася, што яны яшчэ дрэмлюць на світанку і не хочуць прачынацца. На верхавіне аднаго дуба вялікая буслянка. На ёй маладыя буслы прачнуліся спазаранку, па адным махаюць крыламі і падскокваюць на гняздзе: відаць, трэніруюць свае мускулы для хуткага палёту ў далёкія, невядомыя краіны, каб зноў вясной вярнуцца на цудоўную Радзіму.

«Якая сціплая прыгажосць нашае прыроды. Ніякага чванства-зазнайства. Усё ціха, ветліва, паслухмяна і крышачку сумна» — думаў я.

КАЛІ я выйшаў на дарожку, цень быў кароткі: бралася на поўдзень. Палетак збажыны быў вялікі і, здавалася, што ён накрыты агромністым жоўтым пакрывалам, якое крыху варушыцца. Злева і справа спелае жыта падышло да самай сцяжынкі, жоўтая салома прыгнулася, трымаючы важкія каласы. Яны ласкава кранаді мае рукі, нібы прасілі: «Нам цяжка, хутчэй збярыце...»

Паветра вісела чыстае, сухое, пахла сонцам, саломаю, нагрэтай зямлёю, рамонкам, валошкаю і яшчэ немаведама чым. Недалёка ад мяне то тут, то там стракаталі конікі, і мне нагадалася папярэджанне бацькі нас малых: не лезьце ў жыта, а то як выскачыць казытуха, відаць, чулі як яна стракоча, яна вас заказыча.

Тады мы не разумелі, што бацька страшыў, каб дзята не ламала збажыны — надзеі, радасці хлебароба.

Я. КРАМКО.

Беражна.

СОЧЫ СПЯВАЕ ПА-БЕЛАРУСКУ

Першы фестываль музычнага мастацтва Беларусі адбыўся ў Сочы. Скромная эмблема фестывалю, хоць і не вельмі прыкметная сярод раскошнай зеляніны і кветак, усё ж прыцягвала ўвагу аматараў музыкі. Прычым радасць ад сустрэчы з любімымі калектывамі і выканаўцамі атрымалі паклоннікі і сур'ёзных, і забаўляльных жанраў. У праграме фестывалю—выступленні Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР, Дзяржаўнага мінскага камернага хору, ансамбля старадаўняй музыкі «Кантабіле» і народнай—«Свята». Гледачоў чакалі сустрэчы з народнай артысткай СССР Святланай Данілюк, арганістам Канстанцінам Шаровым, групай «Шчаслівы выпадак» пад кіраўніцтвам Ядвігі Паплаўскай і Аляксандра Ціхановіча, вакальна-інструментальным ансамблем «Сябры». Не ўпершыню за межамі рэспублікі выступае і малады мінскі камерны хор пад кіраўніцтвам Ігара Мацюхава.

— Наш шлях да сочынскага фестывалю аказаўся на дзіва простым і кароткім,—гаворыць намеснік міністра культуры БССР В. Рылатка.—Спрацавалі прамыя сувязі паміж мінскай і сочынскай філармоніямі. Задаволілі нас і ўмовы, прапанаваныя жыхарамі поўдня: некалькі канцэртаў вырашана зрабіць дабрачыннымі, а ўвесь збор ад продажу білетаў пералічыць у фонд ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

СПОРТ

Каля шасцісот удзельнікаў сабраў у Мінску чэмпіянат краіны па веласіпеднаму спорту, арганізаваны Саюзам аматараў велаpуху «Пелетон». На яго былі запрошаны веласіпедысты з ЗША, Аўстраліі і Польшчы. Госць з Амерыкі, спартсмен Герхард Роб прыехаў да нас са сваімі сынамі — пяцігадовым Суолі і сямігадовым Бобі. «Мае хлопцы вельмі задаволены, — сказаў ён. — Лічу, што перад намі тут шмат выдатных прыкладаў спартыўнага даўгалецця».

НА ЗДЫМКАХ: старт групавой гонкі; паспяхова выступілі ў спаборніцтвах мінскія велагоншчыкі Д. БУБЕН (залаты медаль) і У. БЯЛЯЎСКІ (сярэбраны медаль). Яны паказалі найлепшы час для ўсіх узроставых груп у гонцы на 17,4 кіламетра; юныя амерыканцы Суолі і Бобі.

Фота М. МІНКОВІЧА.

ВАС ШУКАЮЦЬ І ЧАКАЮЦЬ СВАЯКІ

ШЫКУНОЎ Барыс Аляксеевіч шукае стрыечных братоў у ЗША. Іх бацька, **ШЫКУНОЎ Іван Іванавіч**, які нарадзіўся прыблізна ў 1890 годзе ў г. Цемнікаве Мардоўскай АССР, выехаў у Злучаныя Штаты Амерыкі ў 1913 годзе. Да 1941 года яго сваякі мелі з ім перапіску, якая затым абарвалася.

Просьба да ўсіх, хто можа дапамагчы ў пошуках сваякоў Барыса Шыкунова, пісаць у рэдакцыю або на адрас:

224000, БССР, г. Брэст, вул. Пушкінская, д. 59, кв. 127. ШЫКУНОВУ Барысу Аляксеевічу.

БАБІЧ (ЛУЧАНОК) Марыя Віктараўна шукае родных у ЗША. Яе дзядзька, **Сідар БАБІЧ**, які нарадзіўся прыблізна ў 1900—1908 гадах, быў вывезены ў Злучаныя Штаты Амерыкі ў 1944—1947 гадах. З перапіскі, якую ён вёў з роднымі, вядома, што ў яго было 3 дзяцей: **Якаў і Павел**, прыблізна 1940—1945 года нараджэння, **Марыя**, прыблізна 1945—1947 года нараджэння. Якаў і Павел сталі свяшчэннікамі.

Просім усіх, хто можа дапамагчы ў пошуках названых асоб, пісаць у рэдакцыю ці на адрас:

220096, БССР, г. Мінск, вул. Капыльская, д. 12, кв. 1. ЛУЧАНОК Марыі Віктараўне.

ШАРАБАЙКА Мікалай Пятровіч шукае сваіх братоў — Пятра, 1938 ці 1939 года нараджэння, і Паўла 1941 года нараджэння, ураджэнцаў г. Дзісна былой Полацкай вобласці, а таксама маці — **МЯДЗЕЛЕЦ Ванду**, ураджэнку Швецыі. Пасля вызвалення Беларусі ад фашысцкай акупацыі яны выехалі ў Швецыю.

Просім усіх, каму што-небудзь вядома аб далейшым лёсе названых асоб, пісаць у рэдакцыю або на адрас:

231600, БССР, Гродзенская вобласць, г. Масты, вул. Жукава, д. 24, кв. 14. ШАРАБАЙКУ Мікалаю Пятровічу.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:
220600, МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі
Індэкс 63854. Зак. № 1066.